

România

Combaterea sărăciei în rândul copiilor și promovarea incluziunii sociale a copiilor

Studiu privind politicile naționale

Marieta Radu, Ian Smith,
Asociația Casa Ioana

Clauză de declinare a responsabilității: Prezentul raport nu reflectă în mod necesar opiniile Comisiei Europene sau pe cele ale statelor membre ale UE.

mai 2007

În numele
Comisiei Europene
DG Ocuparea Forței de Muncă, Probleme Sociale și Șanse Egale

Cuprins

Sinteză	2
1. Amploarea și natura sărăciei și a bunăstării în rândul copiilor din România	3
1.1. Elemente de fond.....	3
1.2. Principalele tendințe	3
1.2.1. Populația de copii	3
1.2.2. Nașteri, abandonul copiilor și întreruperi de sarcină	4
1.2.3. Dezinstituționalizarea.....	7
1.2.4. Locuințele	8
1.2.5. Educația.....	8
1.2.6. Sănătatea	9
1.2.7. Sărăcia, ocuparea forței de muncă și munca copiilor	10
1.2.8. Chestiuni diverse	12
2. Politici.....	13
2.1. Cadru politic pentru protecția drepturilor copilului	13
2.1.1. Strategia națională pentru protecția copilului și promovarea drepturilor copiilor (2006-2013)	13
2.1.2. Programul de interes național pentru 2007	13
2.1.3. Programul de interes național pentru 2006	19
2.1.4. Programul de interes național 2005	20
2.2. Alte politici principale	20
2.2.1. Alte strategii naționale	20
2.2.2. Alte acțiuni naționale.....	21
2.2.3. Legislație conexă	22
2.3. Analiza politicilor	23
2.3.1. Locuințele	23
2.3.2. Educația.....	24
2.3.3. Sănătatea	25
2.3.4. Ocuparea forței de muncă	25
2.3.5. Serviciile sociale	25
2.3.6. Ajutoarele sociale	27
2.4. Recomandări	30
3. Monitorizarea punerii în aplicare și a impactului politicilor	31
Referințe	34

Sinteză

Sărăcia nu presupune în mod necesar faptul că un copil se va transforma în viitor într-un adult sărac. Stabilitatea familială, un cămin decent și accesul la educație sunt factori cheie pentru bunăstarea copiilor și, cu suficient ajutor și în împrejurări favorabile, nu este neapărat nevoie ca sărăcia din familie să fie moștenită.

Combaterea sărăciei în rândul copiilor și promovarea incluziunii sociale a copiilor reprezintă o prioritate majoră pentru România. Încă din 2001, România a depus eforturi politice și structurale considerabile în vederea soluționării problemelor majore privind copiii, apărute în anii 1990. Au fost adoptate noi politici și o nouă legislație, au fost instituite noi structuri instituționale, iar în prezent sunt puse în aplicare programe de acțiune specifice. Într-o mare măsură, aceste eforturi dau rezultate bune, iar sistemul de asistență socială pentru copiii din România se îmbunătățește în mod semnificativ.

În momentul actual funcționează o serie servicii sociale esențiale, precum și o rețea de siguranță constând în alocații sociale acordate pe baza veniturilor și ajută la ușurarea multor cazuri de sărăcie și de excludere socială în rândul copiilor. Cu toate acestea, sărăcia extremă este încă răspândită pe scară largă, iar aceste măsuri de protecție socială reprezintă o rețea de siguranță foarte primară pentru multe familii și pentru copii acestora.

Există multe familii care nu beneficiază de alocațiile la care au dreptul, din cauza lipsei de informații și a ignoranței. Sistemul complicat de modificare a legislației în România este foarte dificil de urmărit pentru majoritatea oamenilor și beneficiarii finali ai legislației privind incluziunea socială sunt adesea ultimii care primesc informații în legătură cu drepturile lor. Trebuie astfel vizați beneficiarii potențiali prin transmiterea informațiilor într-un limbaj accesibil. Mai există și necesitatea ca personalul de bază, care reprezintă avangarda punerii în practică a politicilor, să pună la dispoziție informații politice și legislative într-un mod mai accesibil. Aceste cadre se află uneori în situația în care nu cunosc procedurile, din cauza faptului că propagarea informației și activitățile de instruire sunt insuficiente sau necorespunzătoare.

Deși în ultimii ani s-a realizat un progres remarcabil, locuințele reprezintă o excepție notabilă, în special lipsa accesului la locuințe decente, convenabile din punct de vedere al prețului. Alocațiile pentru locuințe nu există și se remarcă o lipsă acută de locuințe sociale. Un număr tot mai mare de familii pur și simplu nu-și permit să-și păstreze locuința și încă nu există centre de protecție pentru familii.

Monitorizarea punerii în aplicare și a impactului politicilor se află încă într-o etapă timpurie, însă structurile instituționale și obligațiile de raportare sunt deja instituite. A fost înființat un Observator pentru Drepturile Copilului și acesta trebuie să prezinte primul său raport întocmit pe baza indicatorilor pe la mijlocul anului 2007. În ultimii ani, procedurile de monitorizare și evaluare au fost necorespunzătoare și unele proiecte de protecție a copilului au avut de suferit din cauza unui set de obiective, sarcini și termene definite în mod neadecvat. Activitățile actuale par să fie planificate mai bine, mai ușor de gestionat și cuprind criteriile de monitorizare. Acest progres pare să fie rezultatul unei combinații între acumularea de experiență și responsabilitatea financiară crescută la nivel local.

1. Amploarea și natura sărăciei și a bunăstării în rândul copiilor din România

Acest capitol descrie amploarea și natura sărăciei și a bunăstării în rândul copiilor din România, prin indicarea principalelor tendințe și sublinierea cauzelor.

1.1. Elemente de fond

În România, în deceniile de dinainte de 1990, într-un climat economic de prosperitate și optimism, a fost pus în aplicare un plan de dublare a populației. A fost interzisă contracepția și numai femeile care aveau deja patru copii puteau să apeleze la întreruperea de sarcină. Statul „ajuta” familiile sărace care nu-și puteau permite să crească un număr mare de copii, asumându-și responsabilitatea legală pentru acești copii în temeiul unui program de instituționalizare în masă, asigurându-le mâncare, adăpost, îmbrăcăminte și educație. Cu toate acestea, în momentul în care economia românească a intrat în declin, condițiile din aceste instituții s-au deteriorat în mod dramatic.

În timpul ultimilor ani ai regimului socialist, economia s-a aflat într-un declin pe termen lung. Printre altele, declinul serviciilor educaționale și de sănătate, creșterea șomajului ascuns (care a lovit cel mai puternic familiile cu mulți copii) și reducerile beneficiilor sociale pentru copii, care anterior echilibrău, într-o anumită măsură, familiile cu venituri modeste, au avut un efect devastator asupra bunăstării multor copii din România.

În timpul anilor 1990, mai multe încercări de reformare a sistemului de protecție a copilului nu au avut rezultate semnificative, în primul rând din cauza lipsei de finanțare și a unei abundențe de atitudini discriminatorii care au împiedicat punerea în aplicare a abordării integrate care era necesară pentru a sfârâma cercul vicios al abandonului și al instituționalizării.

În perioada 2000-2001, descentralizarea administrației, a serviciilor și a responsabilităților, împreună cu accentul pus pe drepturilor copiilor, prevenirea abandonului și punerea în practică a sistemului de îngrijire de tip familial în defavoarea îngrijirii instituționalizate la scară mare, a repus în mișcare procesul de reformare a sistemului de protecție a copilului. Noi politici, o nouă legislație și noi angajamente financiare au ajutat la transformarea sistemului de protecție a copilului din România într-o perioadă de timp relativ scurtă.

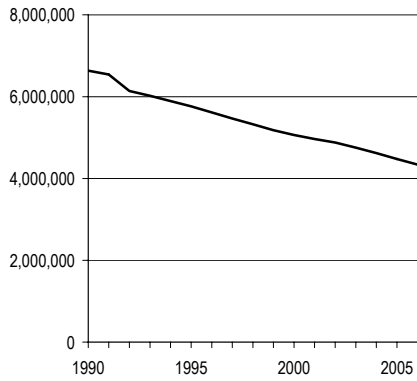
1.2. Principalele tendințe

1.2.1. Populația de copii

Se estimează că populația de copii din România ¹ este de 4 340 000 (1 ianuarie 2006) și reprezintă aproximativ 20 % din populația totală a țării. În timpul perioadei 1990-2006, numărul copiilor din România a scăzut în mod dramatic cu 35 % (aproximativ 2 300 000 de copii) din cauza unei scăderi bruște a ratei natalității. Această situație reprezintă o consecință directă a faptului că o mare majoritate a populației se află în situația de a nu dispune de resurse suficiente în comparație cu costul de trai relativ ridicat, acest lucru conducând la o practică răspândită pe scară largă de familii cu un singur copil.

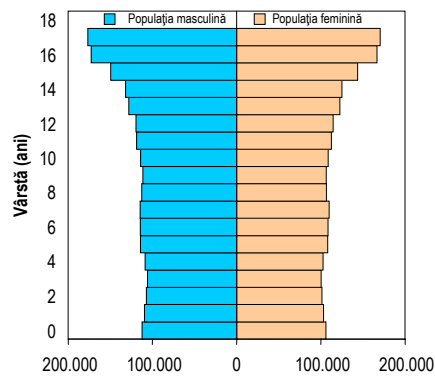
¹ În sensul prezentului raport, „copiii” sunt persoanele cu vârsta cuprinsă între 0 și 17 ani, aceasta fiind noua definiție Laeken aprobată de către Comitetul pentru protecție socială în iunie 2006.

Populația de copii

Sursa: Eurostat.

Populația de copii la 1 ianuarie 2006

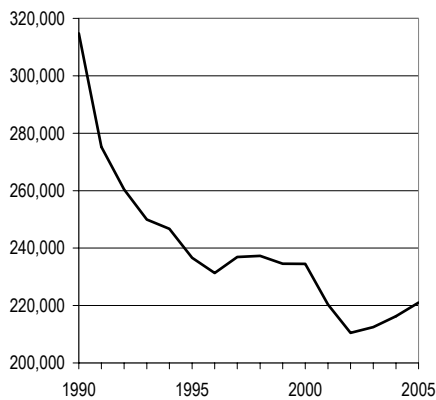

Sursa: Eurostat.

1.2.2. Nașteri, abandonul copiilor și întreruperi de sarcină

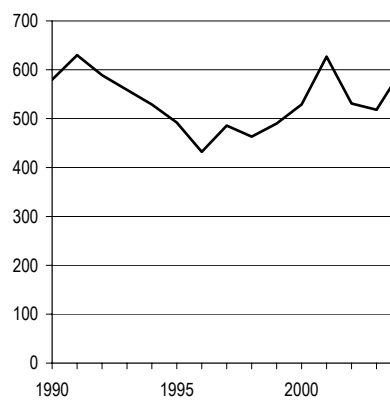
Numărul de copii născuți vii a scăzut cu 30 % în perioada 1990-2005 și în 2002 a atins un nivel scăzut de aproximativ 210 000 (sau 9,7 nașteri la 1 000 de locuitori). Rata natalității a început să crească ușor după 2002, în parte datorită legislației pro-natalitate care a modificat baza pentru ajutoarele de maternitate.

Numărul de copii născuți vii

Sursa: Eurostat.

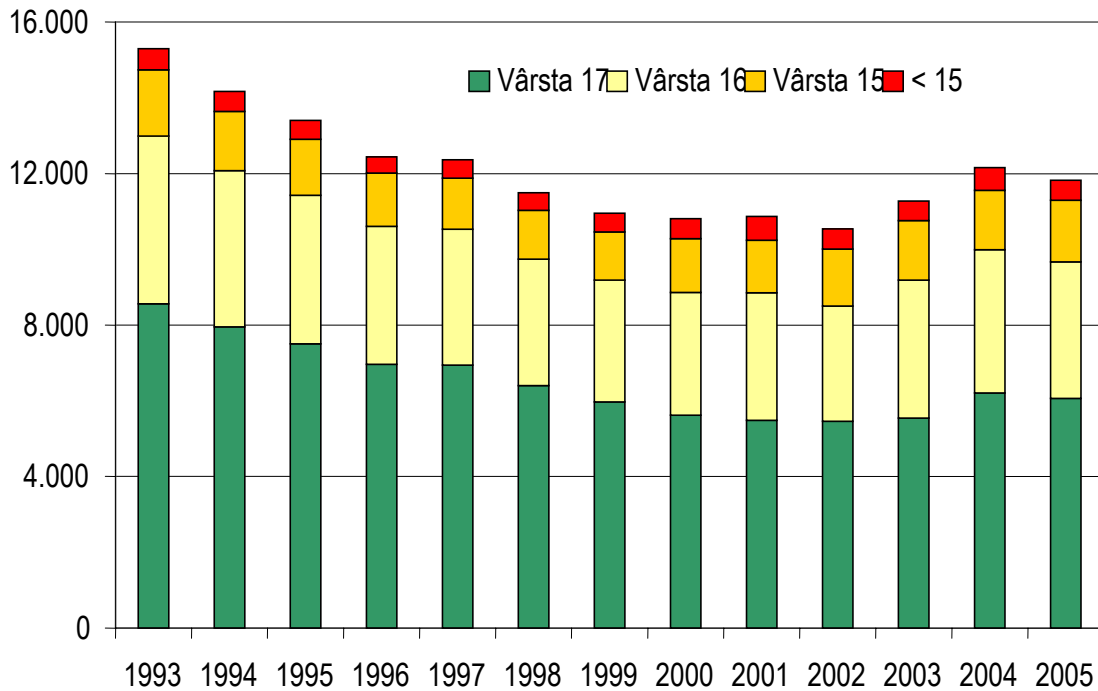
atribuit copiilor sub 15 ani

Sursa: Institutul Național de Statistică din România.

În perioada 1993-2005, o medie de peste 12 000 de nașteri pe an a fost atribuită copiilor, în timp ce o medie de aproximativ 540 de nașteri pe an a fost atribuită copiilor de sex feminin care nu aveau vârsta legală de exprimare a consimțământului (15).

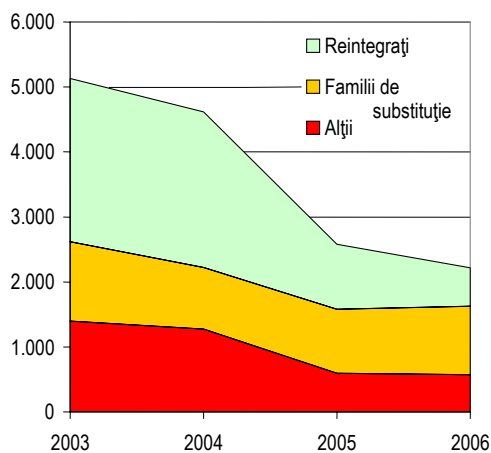
Numărul de copii născuți vii atribuit mamelor-copii, în funcție de vârsta mamei

Sursa: Eurostat.

Numărul copiilor abandonați în maternitățile spitalelor a scăzut brusc în ultimii ani (în primul rând datorită disponibilității ridicate a serviciilor care se ocupă de prevenirea abandonului copiilor), dar rata abandonului copiilor este încă ridicată. În 2006, au existat aproximativ 18 000 de beneficiari ai serviciilor de prevenire a abandonului copiilor (ceea ce reprezintă aproximativ 8 % din nașteri).

Abandonul copiilor

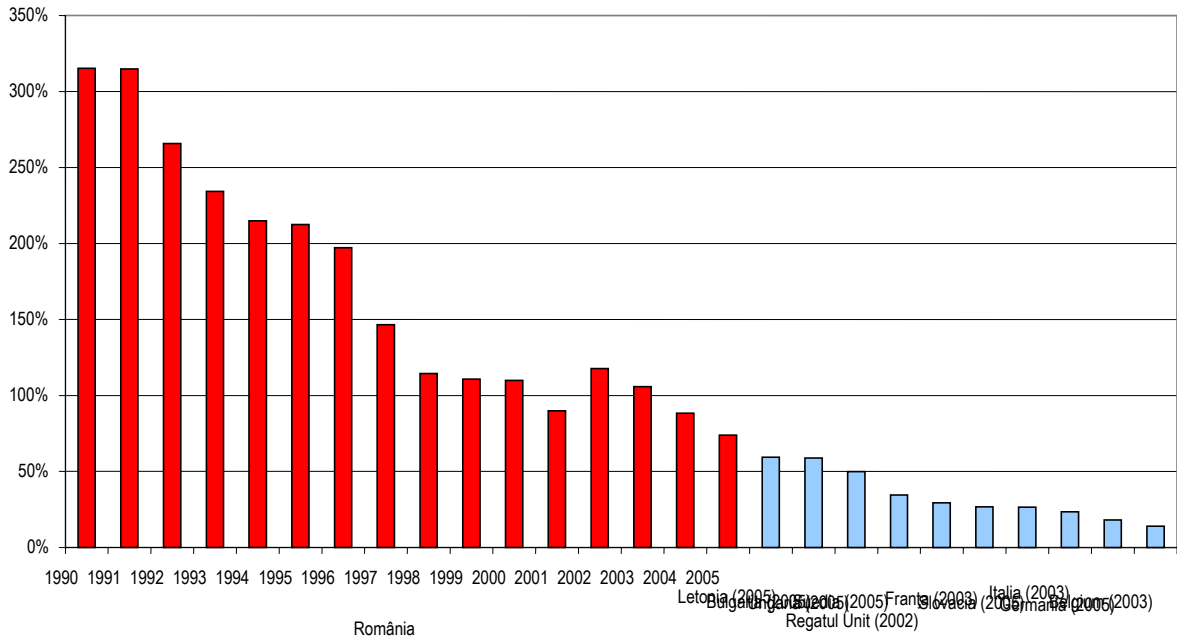

Sursa: Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului.

Notă: „Reintegrați” înseamnă copiii reintegrați în familia lor biologică. „Familii de substituție” înseamnă copiii plasați în familii de substituție (rude sau asistenți maternali). „Alții” se referă la copiii bolnavi și sănătoși care rămân în spitale, copii trimiși în diverse instituții pentru persoanele cu handicap, decese.

Înteruperea de sarcină a fost legalizată în 1990 și mulți ani după aceea, rata întreruperilor legale de sarcină a fost cu mult mai mare decât rata natalității, în parte din cauza posibilității reduse de procurare a contraceptivelor. În ultimul timp, contraceptivele au devenit disponibile pe scară largă, dar rata întreruperilor de sarcină a rămas aproximativ egală cu rata nașterilor de copii vii. Acest raport este în mod semnificativ mai mare decât în majoritatea statelor membre ale UE și acest lucru poate sugera faptul că condițiile sociale și economice din România le determină pe multe din mamele în devenire să decidă să nu crească un copil, în comparație cu cele din alte state membre ale UE.

Înteruperile legale de sarcină exprimate ca procent din numărul de copii născuți vii

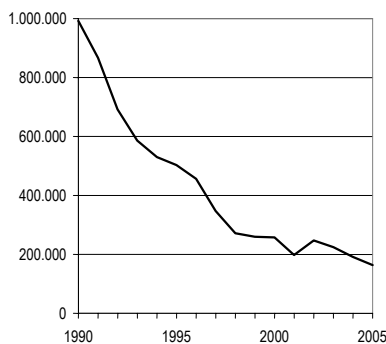

Sursa: Eurostat.

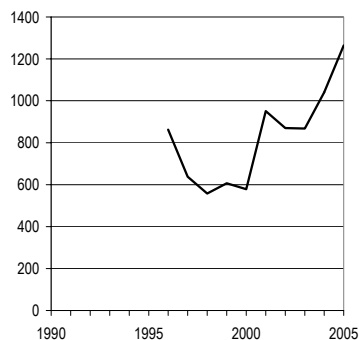
Notă: Pe baza datelor disponibile referitoare la anumite state membre ale UE.

În perioada 1993-2005, o medie de peste 820 de întreruperi legale de sarcină a fost atribuită copiilor de sex feminin sub vârsta legală de exprimare a consimțământului (15). Ratele întreruperilor de sarcină în cazul mamelor copii nu pot fi discutate în detaliu, deoarece datele publice disponibile sunt clasificate pe grupuri de vârstă „sub 15 ani” și „de la 15 la 19 ani”.

Numărul total de întreruperi legale de sarcină atribuit copiilor sub 15 ani

Sursa: Eurostat

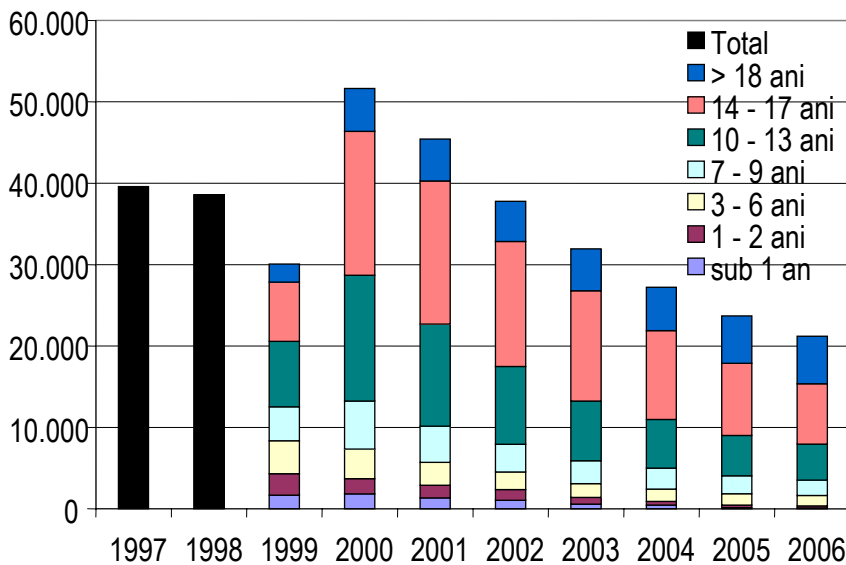

Sursa: Eurostat.

1.2.3. Dezinstituționalizarea

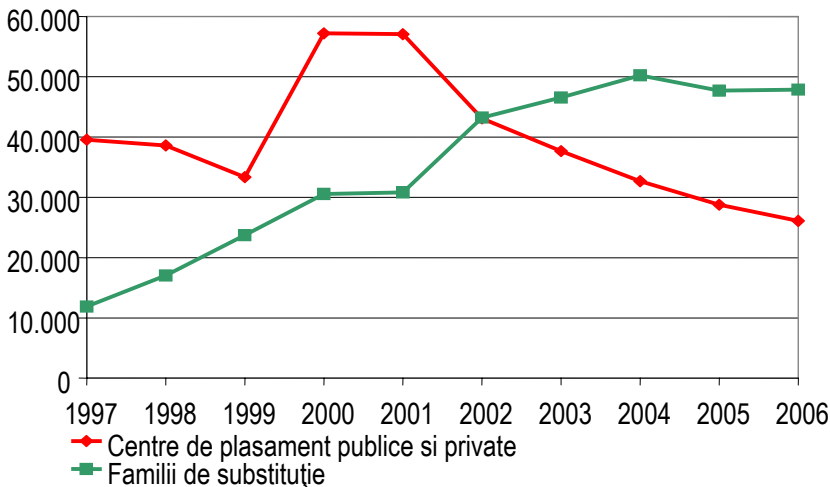
În decembrie 2006, în instituțiile de tip rezidențial publice și private în România existau 19 613 copii, în vârstă de până la 17 ani. Marea majoritate a copiilor instituționalizați au vârste cuprinse între 10 ani și mai mult și mulți sunt acum adolescenți, ceea ce face ca integrarea lor în sistemul de îngrijire de tip familial să fie destul de dificilă. Un interes cu totul deosebit îl prezintă cei aproximativ 7 000 de tineri care au ajuns la vârsta de 18 ani și ar trebui să părăsească instituțiile, dar cărora, în mod specific, le lipsesc calificările necesare pentru a trăi în mod independent. Legislația conține dispoziții referitoare la tinerii care părăsesc sistemul instituționalizat de stat care le permit acestora să beneficieze de ajutor din partea statului pentru încă doi ani (fie că urmează o formă de învățământ, fie că nu), perioadă în care aceștia sunt instruiți în vederea obținerii calificărilor necesare pentru a trăi în mod independent. Cu toate acestea, în 2006, mai puțin de 1 000 de persoane au beneficiat în mod direct de acest program.

Numărul de copii din centrele publice de plasament (instituționalizați), pe grupe de vârstă

Sursa: Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului.

Copiii aflați în îngrijirea instituțiilor și a familiilor de substituție

Sursa: Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului.

Notă: În anul 2000, serviciile pentru copii aflate în subordinea organelor centralizate pentru sănătate, învățământ și persoane cu handicap, au fost transferate Direcțiilor Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului (aflate în subordinea Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție), de unde apare și creșterea bruscă a numărului de copii instituționalizați în anul 2000.

Graficele de mai sus prezintă efectul politicilor de reducere a numărului de copii aflați în îngrijire instituționalizată. Din anul 2000, numărul copiilor din centrele de plasament a scăzut în mod considerabil, în timp ce numărul copiilor plasați în cadrul familiilor de substituție a crescut. Acest lucru a fost realizat parțial prin creșterea numărului de asistenți maternali profesioniști. În 2001, în instituțiile publice erau angajați 6 927 de asistenți maternali, în timp ce în decembrie 2006, acest număr a crescut la 14 800.

1.2.4. Locuințele

Posibilitatea de a obține locuințe convenabile reprezintă un factor cheie care afectează sărăcia în rândul copiilor și a familiilor. O mare parte din fondul public de locuințe din România se află într-o stare proastă în ceea ce privește reparațiile, iar acest lucru combinat cu o criză generală de locuințe și cu o lipsă extremă de locuințe sociale, face ca mulți copii să trăiască în condiții inacceptabile, fapt ce are efecte negative asupra sănătății și dezvoltării acestora. Locuințele sărace se caracterizează prin condiții insalubre, încălzire necorespunzătoare, igrasie și scurgeri, lipsa spațiului, iluminarea slabă și materiale de construcție care nu asigură suficientă rezistență structurală.

Multe familii tinere nu își pot permite să aibă propria lor casă, iar în ultimul timp unele familii se află în situația în care sunt evacuate din proprietățile deținute de stat care fuseseră anterior naționalizate și care în prezent au fost revendicate de foștii proprietari, dar fără să existe vreun aranjament alternativ.

Unele familii pur și simplu nu își pot permite să-și păstreze locuința și sfârșesc prin a trăi pe străzi împreună cu copiii lor sau în adăposturi improvizate, clădiri abandonate etc. Adăposturile temporare pentru o familie cu copii sunt aproape inexistente. Multe dintre aceste familii extrem de sărace își folosesc copiii ca ajutor în câștigarea unui venit, fie prin cerșetorie, hoție sau o diversitate de forme de munci ocazionale, pe piața neagră.

1.2.5. Educația

Datele privind educația nu sunt demne de încredere. Un număr semnificativ de elevi este reprezentat de copiii care sunt mai mari decât grupurile de vârstă educaționale oficiale (de exemplu, pot repeta un an din cauza unor rezultate slabe/boală) ceea ce, în unele cazuri, duce la rate de înscriere și de prezență care sunt mai mari în mod artificial și care pot reprezenta peste 100 % din populația eligibilă. Acest fenomen are probabil și un efect de denaturare asupra ratelor de absenteism școlar, determinând ca acestea să fie eventual reduse în mod artificial. În consecință, deși aceste date sunt disponibile, nu se consideră că în forma lor prezentă reprezintă un indicator util al ratelor reale de înscriere, prezență și absenteism.

Accesul la învățământul primar și liceal de bază în România este obligatoriu și gratuit (până la clasa a 10 a adică la vârsta de 16 ani). Cu toate acestea, chiar dacă familiile sunt scutite de plata taxelor școlare pe perioada învățământului obligatoriu, există costuri suplimentare pe care familiile cu venituri modeste nu și le pot permite (de exemplu, îmbrăcăminte, încălțăminte, rechizite, cărți alternative, transport etc.). În multe cazuri, familiile mai sărace nu își pot permite cheltuielile suplimentare pentru educația copiilor lor și unii copii suferă de malnutriție, ceea ce are un efect negativ asupra sănătății, asupra dezvoltării și asupra abilităților de învățare ale acestora. După clasa a zecea, școlile impun plata manualelor și a rechizitelor, ceea ce le descurajează și mai mult pe familiile cu venituri modeste să-și trimită copiii să frecventeze cursurile.

Recensământul național din 2002 a arătat că peste 100 000 de persoane cu vârsta cuprinsă între 15 și 25 de ani sunt analfabete. Această situație se poate înrăutăți în viitorul apropiat deoarece rata abandonului școlar (calculată prin metoda „intrat-ieșit”) pentru învățământul primar și secundar a crescut de la 0,6 % în 2000, la 1,5 % în 2003 și 1,7 % în 2004. Datele de ultimă oră de la Ministerul Educației arată că în 2004, 31 284 de copii au abandonat școala mai devreme și 13 787 de copii de vârstă școlară nu erau încă înscriși la vârsta de șapte ani. Rata de înscriere la școală pentru copii din comunitățile de romi este mult mai scăzută decât media națională, iar discriminarea este încă foarte vizibilă. Copiii romi au o rată de abandon și mai ridicată, în special fetele.

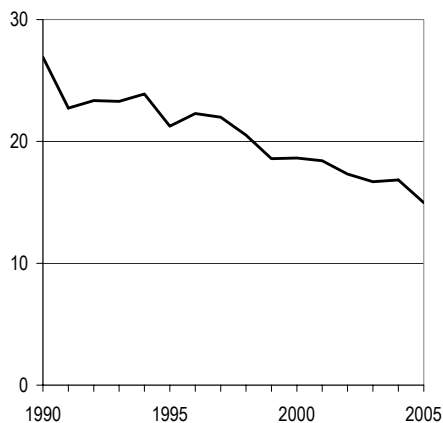
La ora actuală aproximativ 29 % din copiii eligibili nu au acces la învățământul preșcolar și mulți părinți nu doresc să-și înregistreze copiii pentru acest învățământ din cauza costului relativ ridicat. Numai aproximativ 20 % din copiii eligibili din comunitățile de romi sunt înregistrați în cadrul învățământului preșcolar, în comparație cu media națională care este de aproximativ 66 %.

1.2.6. Sănătatea

Asistența medicală din cadrul sistemului de asigurări sociale de sănătate din România este furnizată în mod gratuit pentru toți copiii până la vârsta de 18 ani (adică până la absolvirea învățământului secundar). Nu există niciun fel de costuri medicale pentru copii, școlile dispun de cabinete medicale care asigură acordarea primului ajutor și se ocupă de campanii de vaccinare, iar majoritatea medicamentelor sunt furnizate la prețuri mici sau în mod gratuit.

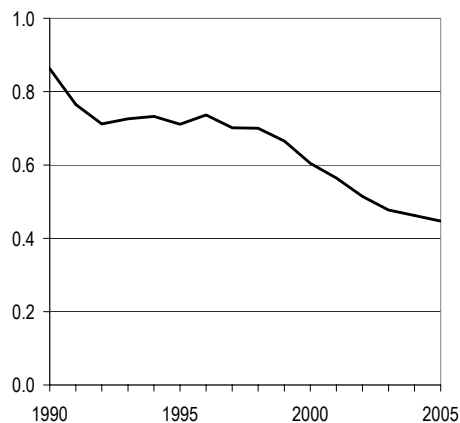
Până în 2005, mortalitatea infantilă a scăzut la 15 decese în cursul primului an de la naștere per 1 000 de copii născuți vii. Acest număr este încă ridicat prin comparație cu statele membre ale UE (pentru care media este mai mică de șase decese infantile). În prezent se desfășoară programe educaționale și de sănătate care încearcă să reducă în continuare numărul de decese infantile.

Mortalitatea infantilă

Sursa: Eurostat

Decese infantile (per 1 000 de copii)

Sursa: Eurostat.

Excluzând mortalitatea infantilă, în timpul perioadei 1990-2005, decesele copiilor (per 1 000 de copii cu vârste cuprinse între 1 și 17 ani) au scăzut cu aproximativ 50 %, ceea ce sugerează o îmbunătățire a serviciilor de asistență medicală pentru copii.

În ultimul timp, subiectul sănătății copiilor în România a fost dominat de două probleme principale — HIV/SIDA și copiii cu handicap. Ambele sectoare au înregistrat un progres semnificativ.

În România există o frecvență redusă de HIV/SIDA, dar aici se înregistrează cel mai mare număr de cazuri la copii din UE. La sfârșitul anului 2006, existau 2 166 de copii înregistrați cu HIV/SIDA. Unul dintre motivele pentru care numărul de cazuri în rândul copiilor rămâne la un nivel ridicat este acela că ratele de supraviețuire au crescut în mod semnificativ (ceea ce reprezintă de asemenea și un motiv de creștere a numărului de cazuri de HIV/SIDA în rândul grupurilor de vârstă mai înaintată). În 2006, un reprezentant al Fondului Națiunilor Unite pentru Copii (UNICEF) a declarat la un eveniment de susținere în Iași, România, că discriminarea și excluderea socială a copiilor și a tinerilor infectați cu virusul HIV/SIDA reprezintă încă un fapt problematic.

La sfârșitul anului 2006, în România existau 55 121 de copii înregistrați ca fiind copii cu handicap (11,3 % din numărul total de persoane cu handicap înregistrate). La începutul anului 2007, ziarele locale au anunțat că un nou raport dat publicității, elaborat de UNICEF și de Centrul de Resurse Juridice din București, a constatat că sunt încălcate drepturile multor copii cu handicap care locuiesc în adăposturile oferite de statul român. Cu acești copii lucrează un personal cu pregătire necorespunzătoare și multe instituții nu respectă standardele minime obligatorii pentru astfel de servicii. Conform mass-media, raportul, care acoperă perioada 2005-2006, afirmă că peste două treimi din instituțiile vizitate oferă condiții de găzduire sub standardele minime, în unele cazuri oferind un tratament „inuman și degradant”.

1.2.7. Sărăcia, ocuparea forței de muncă și munca copiilor

Sărăcia în sine nu reprezintă în mod necesar un motiv suficient pentru ca un copil să fie exclus din punct de vedere social sau să devină un adult sărac în viitor. Alți factori cum ar fi instabilitatea familială (cauzată de abuzul de alcool, violența domestică sau condițiile supraaglomerate de locuit) și educația insuficientă se pot combina cu sărăcia, având ca rezultat un climat apăsător și negativ pentru bunăstarea și dezvoltarea copilului.

Datele referitoare la sărăcie disponibile de la Eurostat arată că mulți dintre așa-numiții indicatori Laeken care cuantifică amploarea sărăciei — de exemplu, rata riscului de sărăcie în funcție de intensitatea muncii din gospodărie sau de starea de angajare a părinților copiilor care prezintă riscul de sărăcie — nu sunt disponibili la momentul actual pentru România.

Datele disponibile arată că rata riscului de sărăcie (punctul limită de: 60 % din venitul mediu echivalat după transferurile sociale) pentru România în 2005 a fost foarte asemănătoare cu rata medie a riscului de sărăcie din UE pentru categoriile „părinți singuri cu copii în întreținere”, „doi adulți cu un copil în întreținere” și „doi adulți cu doi copii în întreținere”. Cu toate acestea, rata pentru „doi adulți cu trei sau mai mulți copii în întreținere” este în mod semnificativ mai mare (44 % pentru România în comparație cu o medie de 26 % în UE).

O analiză a ratei sărăciei în rândul copiilor, în funcție de ocupația capului familiei (în baza unui studiu privind bugetul familial din 2004), indică faptul că familiile din zonele rurale în care capul familiei nu are un statut ocupațional legal (care din motive statistice sunt clasificați ca agricultori de subsistență sau „muncitori care lucrează pe cont propriu în agricultură”) sunt cel mai mult expuse riscului de sărăcie extremă.

Copii care locuiesc în gospodăria în care capul familiei este:	% din numărul total de copii	Rata sărăciei	% din numărul total de copii săraci	Rata sărăciei extreme	% din numărul total de copii în sărăcie extremă
Angajat	46,4	9,4	17,9	1,6	9,1
Proprietarul unei afaceri	1,19	0	0	0	0
Muncitor care lucrează pe cont propriu (nu în agricultură)	7,47	32,7	10	12,8	11,7
Muncitor care lucrează pe cont propriu (în agricultură)	15,5	46,9	29,8	17,2	32,3
Șomer	8,81	48,6	17,5	21,5	23,1
Pensionar	18,7	27,6	21,1	8,6	19,6
Elev/Student	0,07	31,1	0,09	28,9	0,3
Casnică	1,25	43,7	2,24	19,2	2,9
Altele	0,61	54,5	1,37	15,3	1,1

Sursa: Cătălin, Z., *Sărăcia și riscurile dezvoltării copiilor în România*, Academia Română, Institutul de Cercetare a Calității Vieții, București, 2005.

În 2006, 10 % din copiii din România locuiau în gospodăria în care nimeni nu muncea (sursa: Eurostat).

Un studiu privind activitățile copiilor din anul 2003, efectuat de Institutul Național de Statistică din România (singurul studiu la scară națională care documentează amploarea muncii copiilor), a constatat că între 40 000 și 80 000 de copii erau implicați în activități identificate drept „cele mai rele forme de muncă a copilului”, inclusiv cerșetoria, vânzarea de droguri, hoția, prostituția, precum și faptul că erau victime ale traficului de copii.

Vârsta minimă pentru angajare în România este de 16 ani, dar copiii pot munci cu acordul părinților sau al tutorilor de la vârsta de 15 ani, deși numai „în funcție de dezvoltarea fizică, aptitudini și cunoștințe”. Copii care muncesc și nu au 16 ani au dreptul de a-și continua studiile și legea îi obligă pe angajatori să-i ajute în legătură cu acest aspect. Cu toate acestea, în practică, s-a raportat că mulți copii renunță ocazional la frecventarea cursurilor, în timp ce muncesc în gospodăria familiei, în special în zonele rurale și în comunitățile de romi. Părinții care încalcă legile privind munca copilului pot fi pedepsiți fie prin aplicarea unor amenzi fie cu închisoarea, dar cu toate acestea, autoritățile nu aplică aceste dispoziții în mod consecvent, pretinzând că în anumite cazuri pedeapsa i-ar afecta și mai mult pe copii.

În ianuarie 2005, a intrat în vigoare legea privind protecția și promovarea drepturilor copilului, prin care se cere școlilor să notifice imediat serviciile sociale în cazul în care se bănuiește că elevii lipsesc de la ore pentru a munci. Departamentele de servicii sociale sunt autorizate să colaboreze cu școlile în vederea reintegrării acestor copii în sistemul de învățământ. Și guvernul a efectuat campanii de informare în vederea sporirii vigilenței în rândul copiilor, a potențialilor angajatori și a marelui public.

1.2.8. Chestiuni diverse

- În 2006, aproximativ 2 % din copiii din România au primit ajutor din partea Direcțiilor Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului.
- În 2005, Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului a primit 660 de solicitări de repatriere a copiilor care erau neînsoțiți pe teritoriul altor state.
- Evidențele Ministerului Afacerilor Interne arată că în 2004 s-au raportat 1 344 de victime ale infracțiunilor sexuale împotriva copiilor și 3 681 de victime copii ale altor tipuri de infracțiuni.
- În 2004 a fost înființată o linie telefonică pentru copii în vederea raportării cazurilor de abuzuri asupra copiilor, neglijență și exploatare. În perioada ianuarie - aprilie 2005, numărul de reclamații primite s-a ridicat la 1 766 și 504 din aceste cazuri au avut ca rezultat măsuri speciale de protecție a copilului.
- În 2005, dintr-un total de 59 105 de acuzații în materie penală, 11 400 (sau 19,3 %) au fost împotriva copiilor și 2 188 dintre acestea au fost pentru infracțiuni violente. Date obținute de la Ministerul de Justiție indică faptul că în aprilie 2007, dintr-un total de 33 368 de deținuți, 715 erau copii și 244 dintre aceștia erau ținuți în închisori pentru adulți. Numărul de copii care beneficiază actualmente de suspendarea executării pedepsei sub supraveghere se ridică la 10 376.
- Date de la Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului arată că în decembrie 2006 existau 59 959 de copii în România ai căror părinți munceau în străinătate. Dintre aceștia, 2 707 sunt înregistrați în cadrul sistemului de protecție specială (cu asistenți maternali, centre de plasament pentru copii sau cu rude sau alte persoane).

2. Politici

Prezentul capitol descrie și evaluează cadrul general pentru coordonarea și dezvoltarea politicilor în România, identifică politicile principale aplicate în prezent în vederea reducerii sărăciei în rândul copiilor și a excluziunii sociale, oferă o evaluare a unora dintre principalele politici și recomandă câteva zone asupra cărora trebuie concentrate eforturile în vederea consolidării punerii în practică a acestor politici.

2.1. Cadrul politic pentru protecția drepturilor copilului

Combaterea sărăciei în rândul copiilor și a excluziunii sociale a copiilor din România reprezintă o prioritate națională. Din 2003, când Autoritatea Națională pentru Protecția Copilului împreună cu UNICEF au început să redacteze o lege privind protecția și promovarea drepturilor copiilor, multe dintre resurse s-au concentrat asupra acestei chestiuni. „Strategia națională pentru protecția copilului și promovarea drepturilor copiilor”, asigură cadrul pentru abordarea integratoare a sărăciei în rândul copiilor și a excluziunii sociale a copiilor, stabilește responsabilitățile în vederea coordonării și punerii în practică și stabilește obiectivele politice. Obiectivele politice sunt puse în practică prin intermediul programelor anuale de interes național pentru protecția drepturilor copiilor. Fiecare program este alcătuit dintr-un număr de proiecte cu obiective, sarcini cuantificabile și bugete stabilite.

2.1.1. Strategia națională pentru protecția copilului și promovarea drepturilor copiilor (2006-2013)

„Strategia națională pentru protecția copilului și promovarea drepturilor copiilor” (2006-2013) continuă experiența Comitetului de sprijin a instituțiilor de protecție a copilului (înființat în 1990) care a devenit Comisia Națională pentru Protecția Copilului în 1993, Departamentul pentru Protecția Copilului în 1997, Agenția Națională pentru Protecția Drepturilor Copiilor în 1999, Autoritatea Națională pentru Protecția Copilului și Adopție în 2001 și Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copiilor în 2005. Țintele strategiei sunt:

- copiii confrunțați cu riscul separării de părinți;
- copiii separați de părinți;
- copiii abandonați în unități sanitare;
- tinerii beneficiari ai unei forme de protecție;
- copiii care sunt victime ale abuzului, neglijenței sau exploatării;
- copiii delincvenți;
- copiii cu handicap, HIV/SIDA și boli cronice grave;
- copiii străzii;
- copiii cu tulburări comportamentale;
- copiii care aparțin unor minorități etnice.

În vederea stabilirii priorităților privind investițiile publice pentru dezvoltarea economică și socială, strategia a fost concepută să fie pusă în practică în armonie cu planul național de dezvoltare a României (precum și cu planurile de acțiune existente care promovează o abordare participativă și multisectorială față de problemele copilului și respectarea drepturilor copiilor în toate domeniile de activitate). Aceasta stabilește un cadru unitar de intervenție și promovează colaborarea dintre instituțiile

publice relevante, organizațiile neguvernamentale (ONG-uri), profesioniști și beneficiari, subliniind rolul părinților și al familiei.

Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului coordonează și monitorizează punerea în aplicare a strategiei, deși numeroase instituții sunt de fapt răspunzătoare pentru următoarele sarcini:

- La nivel local, autoritățile administrației publice locale (consilii locale, primari, servicii de asistență socială, comisii de protecție a copilului și Direcțiile Generale Județene pentru Asistență Socială și Protecția Copilului) sunt cele care se ocupă zi de zi de punerea în aplicare a strategiei.
- La nivelul administrației publice centrale, responsabilitățile sunt împărțite între următoarele instituții:
  - Ministerul Muncii, Solidarității Sociale și Familiei (Departamentul de Asistență Socială, Oficiul pentru Migrația Forței de Muncă, Autoritatea Națională pentru Persoanele cu Handicap, Agenția Națională pentru Protecția Familiei, Agenția Națională pentru Egalitatea de Șanse, Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă, Inspekția Muncii),
  - Ministerul Sănătății (cu rolul de a promova dreptul la sănătate pentru toți copiii, de a integra anumite servicii medicale în sistemul de asistență socială și protecție a copilului, de a dezvolta servicii comunitare pentru copiii cu handicap și pentru a oferi instruire permanentă pentru cadrele medicale),
  - Secretariatul General al Guvernului (Departamentul pentru Relații Interetnice, Autoritatea Națională pentru Tineret, Agenția Națională pentru Romi, Oficiul Român pentru Adopții),
  - Ministerul Administrației și Internelor (Agenția Națională Antidrog),
  - Ministerul Afacerilor Externe,
  - Ministerul Culturii,
  - Ministerul Educației și Cercetării,
  - Ministerul Justiției,
  - Ombudsmanul,
  - Consiliul Național al Audio-Vizualului,
  - Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării,
  - Consiliul Național de Formare Profesională a Adulților,
- Alți parteneri implicați în punerea în aplicare a strategiei sunt următorii:
  - reprezentanți ai societății civile cum ar fi organizațiile neguvernamentale (ONG-uri), universități, instituții de învățământ, institute de cercetare etc.,
  - Biserica Ortodoxă Română și alte organizații religioase legal recunoscute,
  - sindicate și reprezentanți ai patronatului (în special pentru integrarea socio-profesională a tinerilor precum și pentru lupta împotriva exploatării muncii copilului),
  - organisme internaționale [Comisia Europeană, UNICEF și alte agenții ale ONU, Agenția Statelor Unite ale Americii pentru Dezvoltare Internațională (USAID), Oficiul Internațional al Muncii (ILO), Banca Mondială, Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei (BDCE) etc.] și reprezentanți ai diverselor țări prin intermediul ambasadelor acestora.

Planul de punere în aplicare a strategiei își propune să protejeze și să promoveze drepturile copiilor, să prevină separarea copiilor de familiile lor și să ofere protecție specială pentru copiii separați de părinții lor. Principalele obiective sunt următoarele:

- creșterea responsabilității familiilor în vederea creșterii, îngrijirii și educării propriilor lor copii;
- promovarea și respectarea drepturilor copiilor prin:
  - reducerea semnificativă a numărului de copii fără acte de identitate,
  - asigurarea fondurilor necesare care să fie disponibile la nivelul consiliilor locale în vederea garantării consultației medico-legale gratuite pentru înregistrarea nașterii copilului,
  - dezvoltarea și punerea în aplicare a metodologiei pentru intervenția inter-instituțională în vederea stabilirii identității copiilor abandonati,
  - eliberarea actelor de identitate temporare pentru mamele care nu au un domiciliu sau acte de identitate, astfel încât un copil nou născut să fie înregistrat cât mai repede posibil,
  - punerea în aplicare a unui sistem național de raportare a cazurilor de copii fără acte de identitate precum și a comunităților cu risc,
  - cooperarea inter-instituțională în vederea identificării copiilor fără acte de identitate și în vederea monitorizării comunităților din care provin copiii fără identitate,
  - îndepărtarea oricăror obstacole în vederea asigurării eliberării actelor de identitate copiilor aflați în îngrijire instituționalizată la vârsta de 14 ani;
- creșterea accesului la serviciile de sănătate (adaptarea serviciilor medicale la nevoile copiilor);
- asigurarea accesului egal la educație pentru toți copiii;
- promovarea activităților recreative și culturale pentru copii;
- monitorizarea drepturilor copiilor;
- inițierea unor acțiuni multidisciplinare, inter-instituționale, împotriva abuzului asupra copiilor, neglijenței și exploatării;
- promovarea și sprijinirea instruirii profesionale;
- creșterea responsabilității comunității locale în vederea prevenirii separării copiilor de părinți și sprijinirea familiilor în vederea creșterii, îngrijirii și educării propriilor copii;
- continuarea reformei serviciilor sociale pentru copii și familii;
- protecția grupurilor vulnerabile de copii și tineri care necesită o atenție specială (copiii străzii, copiii delicvenți, copiii cu handicap, copiii cu HIV/SIDA și cu boli cronice/terminale, tinerii care părăsesc sistemul de protecție socială).

Bugetul pentru punerea în aplicare a strategiei este alocat de la:

- bugetul statului, prin intermediul bugetelor ministerelor, autorităților și instituțiilor responsabile pentru dezvoltarea și aprobarea legislației, programe de instruire profesională, dezvoltarea standardelor și metodelor;
- bugetele județene (și bugetele locale ale sectoarelor din București) pentru stabilirea și dezvoltarea serviciilor de protecție specială pentru copiii separați de părinți;
- bugetele locale (ale orașelor, municipiilor și comunelor) în vederea înființării și dezvoltării serviciilor de prevenire a separării copiilor de familiile lor;

- fonduri externe prin intermediul programelor bilaterale (fonduri rambursabile și nerambursabile) în vederea înființării serviciilor pentru copii și familii, campanii de conștientizare, studii, cercetări, asistență tehnică;
- donații, sponsorizări și alte contribuții.

În prezent, se discută un proiect de strategie actualizată pentru perioada 2007-2013.

2.1.2. Programul de interes național pentru 2007

Hotărârea Guvernului nr. 289/2007 pentru aprobarea „programelor de interes național în domeniul protecției drepturilor copilului” (Monitorul Oficial nr. 215 din 29 martie 2007) prezintă cele șase proiecte ale programului și bugetele respective.

Proiectul 1, „înființarea de centre de plasament de tip familial (căsuțe și apartamente) pentru copiii din instituțiile cu o capacitate mai mare de 100 de locuri, care nu au fost restructurate pe module de tip familial” are ca scop creșterea calității îngrijirii și protecției copiilor separați de părinți, prin reducerea numărului de copii aflați în îngrijire instituțională de tip clasic, finalizarea proiectelor din cadrul programului de interes național nr. 1/2006 și creșterea numărului de centre de plasament de tip familial. Urmează să fie înființate cel puțin șase centre de plasament de tip familial, de care ar trebui să beneficieze 96 de copii, ceea ce are ca rezultat închiderea a trei instituții. Bugetul aferent anului 2007 este de 3 667 000 RON (aproximativ 1 100 000 EURO).

Proiectul 2, „dezvoltarea serviciilor alternative pentru copiii cu dizabilități/handicap/HIV/SIDA” își propune să reabiliteze și să integreze din punct de vedere social copiii cu dizabilități/handicap/HIV/SIDA, prin:

- a) dezvoltarea rețelei de servicii alternative (centre de plasament de tip familial, centre de zi/recuperare/reabilitare etc.), finalizarea proiectelor din cadrul programului de interes național nr. 2/2006 și dezvoltarea practicilor integrative pentru copiii cu dizabilități/handicap/HIV/SIDA, în vederea îmbunătățirii șanselor acestora de dezvoltare deplină și armonioasă, precum și în vederea integrării sociale;
- b) prevenirea spitalizării prelungite a copiilor cu dizabilități/handicap/HIV/SIDA sau a părăsirii lor în unitățile sanitare;
- c) dezvoltarea și diversificarea modalităților de intervenție în vederea prevenirii părăsirii copiilor cu dizabilități/handicap/HIV/SIDA;
- d) prevenirea abuzului și neglijării copilului cu dizabilități/handicap/HIV/SIDA, sub orice formă, precum și a fenomenelor care pot determina instituirea unei măsuri de protecție specială;
- e) continuarea procesului de descentralizare de la nivel județean la nivel local și întărirea capacității instituționale la nivel local pentru asumarea responsabilității în abordarea problematicei copilului cu dizabilități/handicap/HIV/SIDA;
- f) implementarea standardelor minime de îngrijire pentru copiii cu dizabilități/handicap;
- g) popularizarea drepturilor copilului și sensibilizarea opiniei publice în vederea îmbunătățirii atitudinii și comportamentului general privind problematica specifică copilului cu dizabilități/handicap/HIV/SIDA;
- h) gestionarea eficientă a resurselor umane și financiare implicate în sistemul de protecție a copilului.

Se preconizează înființarea a patru servicii alternative pentru copiii cu dizabilități/handicap/HIV/SIDA, de care ar trebui să poată beneficia cel puțin 24 de copii în cadrul unor planuri individualizate de protecție care să le permită dezinstituționalizarea din centrele de plasament. Bugetul aferent anului 2007 este de 2 373 000 RON (aproximativ 710 000 EURO).

Proiectul 3, „dezvoltarea rețelei de servicii specializate pentru copiii ai căror părinți sunt plecați la muncă în străinătate”, își propune să prevină neglijarea copiilor ai căror părinți sunt plecați la muncă în străinătate și să-i ajute pe aceștia să mențină relațiile cu familia, prin:

- a) prevenirea și combaterea neglijării copilului, sub orice formă, precum și a fenomenelor care pot determina instituirea unor măsuri de protecție specială;
- b) crearea și dezvoltarea de servicii specializate pentru reabilitarea și protecția specială a copiilor victime ale neglijării, în vederea îmbunătățirii șanselor acestora de dezvoltare deplină și armonioasă;
- c) combinarea eforturilor la nivelul direcțiilor generale de asistență socială și protecția copilului, prin dezvoltarea unui set de proceduri și formarea echipelor multidisciplinare și inter-instituționale, inclusiv consilii comunitare consultative, care intervin în aceste cazuri referitoare la neglijarea copiilor ai căror părinți sunt plecați la muncă în străinătate;
- d) dezvoltarea unui set de măsuri și proceduri destinate copiilor ai căror părinți sunt plecați la muncă în străinătate, care să faciliteze dobândirea abilităților necesare pentru integrarea lor educațională, ocupațională și socială;
- e) sensibilizarea opiniei publice în vederea îmbunătățirii atitudinii și comportamentului general privind problematica specifică a neglijării copiilor ai căror părinți sunt plecați la muncă în străinătate;
- f) gestionarea eficientă a resurselor umane și financiare implicate în sistemul de protecție specială a copilului.

Urmează să fie înființate cel puțin 20 de consilii comunitare consultative și cel puțin 10 servicii specializate (centre de consiliere și informare) pentru prevenirea și combaterea neglijării copiilor ai căror părinți sunt plecați la muncă în străinătate. De aceea, cel puțin 200 de copii ar trebui să beneficieze de dezvoltarea planurilor individuale de servicii și de aceste servicii specializate nou înființate. În plus, va fi dezvoltat un set de proceduri de intervenție și cel puțin 20 de profesioniști vor fi formați în domeniul intervenției. Bugetul aferent anului 2007 este de 1 278 000 RON (aproximativ 385 000 EURO).

Proiectul 4, „promovarea standardelor minime obligatorii din domeniul protecției copilului și monitorizarea respectării drepturilor copilului”, își propune ca obiectiv creșterea calității îngrijirii copiilor de către personalul din serviciile de prevenire a separării copilului de familie și a celor de protecție specială a copiilor separați de părinți, prin:

- a) diseminarea standardelor minime obligatorii în domeniu;
- b) crearea unui sistem de formare profesională la nivel regional, care să sprijine profesionalizarea permanentă a personalului din serviciile de prevenire a separării copilului de familie și a celor de protecție specială a copiilor separați de părinți;
- c) promovarea intervenției multidisciplinare și inter-instituționale în beneficiul copilului prin utilizarea metodei managementului de caz;
- d) sprijinirea activităților de monitorizare a respectării drepturilor copiilor;
- e) sprijinirea formării profesionale (în vederea realizării standardelor minime obligatorii din domeniul protecției copilului) și finalizarea proiectelor din cadrul programului de interes național nr. 4/2006.

Va fi înființat cel puțin un centru regional de formare a profesioniștilor din domeniul protecției și promovării drepturilor copiilor. Acest lucru va permite ca 47 de profesioniști să fie pregătiți în domeniul evaluării standardelor minime obligatorii din domeniul protecției copilului și, totodată, pregătiți pentru monitorizarea nivelului de respectare a drepturilor copiilor. În plus, cel puțin 150 de profesioniști vor fi pregătiți în domeniul managementului de caz și cel puțin 150 de cazuri de încălcare a drepturilor copiilor vor fi monitorizate de către direcțiile generale de asistență socială și protecția copilului. Cel puțin 30 de servicii de prevenire a separării copiilor de familie și 30 de servicii de protecție specială a copiilor separați de familie vor fi evaluate în vederea stabilirii faptului dacă sunt în conformitate cu standardele minime obligatorii. Bugetul aferent anului 2007 este de 1 390 000 RON (aproximativ 420 000 EURO).

Proiectul 5, „susținerea rețelei de asistenți maternali pentru protecția specială a copilului în vârstă de până la 2 ani lipsit temporar sau definitiv de ocrotirea părinților săi”, își propune să creeze birouri zonale pentru a susține rețeaua de asistenți maternali, înființată prin intermediul programelor de interes național, pe o perioadă de 6 luni, prin:

- a) promovarea dreptului copilului de la naștere până la vârsta de 2 ani, lipsit temporar sau definitiv de ocrotirea părinților săi, la protecție specială în regim de urgență sau plasament la asistentul maternal;
- b) monitorizarea evoluției copiilor de la naștere până la vârsta de 2 ani, aflați în protecție la asistenți maternali, prin intermediul utilizării planului individualizat de protecție, care va avea drept obiectiv reintegrarea în familia biologică, integrarea în familia extinsă și adopția națională;
- c) prevenirea spitalizării prelungite și nejustificate a copiilor de la naștere până la vârsta de 2 ani, părăsiți de familie în unitățile sanitare;
- d) prevenirea abuzului și neglijării copiilor de la naștere până la vârsta de 2 ani.

Vor fi înființate cel puțin patru centre de consiliere și sprijin pentru părinți și copii și cel puțin 23 de birouri zonale ale serviciului de asistență maternală din cadrul direcțiilor generale de asistență socială și protecția copilului pentru copiii în vârstă de până la 2 ani de către județele care participă la programul de interes național pentru anul 2005 – „crearea rețelei de asistenți maternali profesioniști pentru protecția în regim de urgență a copiilor în vârstă de până la 2 ani separați de familie” și cel puțin 46 de asistenți sociali din cadrul acestor birouri zonale vor oferi servicii de sprijin (informare, consiliere etc.) asistenților maternali pe care îi monitorizează. Se vor dezvolta cel puțin 190 de planuri individualizate de protecție, având drept obiectiv reintegrarea copilului în familia biologică, integrarea în familia extinsă și adopția națională. Bugetul aferent anului 2007 este de 1 700 000 RON (aproximativ 500 000 EURO).

Proiectul 6, „dezvoltarea rețelei serviciilor sociale comunitare pentru copil și familie și susținerea familiilor aflate în criză în vederea prevenirii separării copilului de familia sa”, își propune să promoveze dreptul copilului de a fi îngrijit în familia sa și/sau în familia extinsă, prin:

- a) prevenirea separării copilului de familia sa aflată în situație de criză (iminentă de evacuare a familiei din casa în care locuiește, catastrofe naturale, pierderea serviciului etc.);
- b) dezvoltarea serviciilor de prevenire a separării copilului de familia sa (centre de zi, centre de consiliere și sprijin pentru părinți și copii, centre de asistență și sprijin pentru readaptarea copilului cu probleme psihosociale, servicii de monitorizare, asistență și sprijin al femeii gravide predispușe să își abandoneze copilul etc.);
- c) continuarea procesului de descentralizare, de la nivel județean la nivel local, prin susținerea creării/dezvoltării serviciilor publice de asistență socială de la nivelul consiliilor locale din municipii și orașe, precum și a angajării persoanelor cu atribuții în asistență socială la nivelul consiliilor locale comunale;

- d) finalizarea proiectelor din cadrul programului de interes național nr. 6/2006;
- e) crearea și formarea structurilor comunitare consultative.

Se preconizează înființarea a cel puțin 50 de servicii de prevenire a separării copilului de familia sa în cel puțin 10 județe, 200 de persoane cu atribuții în asistență socială trebuie să fie angajate la nivelul consiliilor locale comunale și 200 de structuri comunitare consultative trebuie să fie înființate și formate. Vor fi dezvoltate criteriile obiective de selecție a familiilor care beneficiază de sprijinul serviciilor de asistență socială și al serviciilor de prevenire, ceea ce va face ca 600 de copii și familiile acestora să beneficieze de planurile de servicii pentru prevenirea separării copilului de familia sa și să aibă acces la servicii de asistență socială și servicii sociale comunitare. Bugetul aferent anului 2007 este de 6 392 000 RON (aproximativ 1 900 000 EURO).

2.1.3. Programul de interes național pentru 2006

Hotărârea Guvernului nr. 532/2006 prin care se aprobă „programul pentru 2006 de interes național în domeniul protecției drepturilor copilului” (Monitorul Oficial nr. 411/2006) a inclus următoarele șase proiecte.

1. înființarea de centre de plasament de tip familial – căsuțe și apartamente pentru copiii din instituțiile cu o capacitate mai mare de 100 de locuri, care nu au fost restructurate pe module de tip familial (buget - 3 492 000 RON = aproximativ 1 000 000 EURO);
2. dezvoltarea serviciilor alternative pentru copiii cu dizabilități/handicap/HIV/SIDA (buget 2 260 000 RON = aproximativ 650 000 EURO);
3. dezvoltarea rețelei de servicii specializate pentru copiii victime ale abuzului, neglijării și exploatării (buget 1 217 000 RON = aproximativ 350 000 EURO);
4. promovarea standardelor minime obligatorii din domeniul protecției copilului și monitorizarea respectării drepturilor copilului (buget 1 324 000 RON = aproximativ 380 000 EURO);
5. susținerea rețelei de asistenți maternali pentru protecția specială a copilului în vârstă de până la 2 ani lipsit temporar sau definitiv de ocrotirea părinților săi (buget RON 1 619 000 RON = aproximativ 460 000 EURO);
6. dezvoltarea rețelei serviciilor sociale comunitare pentru copil și familie și susținerea familiilor aflate în criză în vederea prevenirii separării copilului de familia sa (buget 6 088 000 RON = aproximativ 1 750 000 EURO).

2.1.4. Programul de interes național 2005

Hotărârea Guvernului nr. 166/2005 prin care se aprobă „programul pentru 2005 de interes național în domeniul protecției drepturilor copilului” (Monitorul Oficial nr. 221/2005) a inclus următoarele șase proiecte.

1. integrarea socio-profesională a copiilor din sistemului de protecție (buget aproximativ: 600 000 EURO);
2. dezvoltarea serviciilor de zi/recuperare și/sau închiderea instituțiilor de tip vechi destinate copiilor cu dizabilități/handicap care nu pot fi restructurate/reabilitate (buget aproximativ 1 500 000 EURO);
3. reintegrarea și sprijinirea copiilor repatriați sau victime ale traficului (buget aproximativ 215 000 EURO);
4. prevenirea și combaterea exploatarei prin muncă a copiilor (buget aproximativ 150 000 EURO);
5. crearea rețelei de asistenți maternali profesioniști pentru protecția în regim de urgență a copiilor în vârstă de până la 2 ani separați de familie (buget aproximativ 900 000 EURO);
6. prevenirea separării copilului de familia sa aflată în situație de criză și sprijinirea reintegrării copilului în familia extinsă prin alocarea sprijinului material de urgență pentru o perioadă de maxim trei luni (buget aproximativ 770 000 EURO).

2.2. Alte politici principale

„Strategia națională pentru protecția copilului și promovarea drepturilor copilului” (2006-2013) este complementară activităților următoarelor alte politici principale conexe, pentru care Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului este fie responsabilă, fie instituție parteneră.

2.2.1. Alte strategii naționale

- Strategia națională pentru protecția, integrarea și incluziunea socială a persoanelor cu handicap în perioada 2006-2013. (Hotărârea Guvernului nr. 1175/2005, Monitorul Oficial nr. 919/2005)
- „Strategia națională și planul de acțiune în domeniul prevenirii și combaterii fenomenului violenței în familie” pentru perioada 2005-2007. (Hotărârea Guvernului nr. 686/2005, Monitorul Oficial nr. 678/2005)
- „Strategia națională pentru supravegherea, controlul și prevenirea cazurilor de infecție cu HIV/SIDA”, pentru perioada 2004-2007, care include trei domenii principale de intervenție: prevenirea transmiterii HIV, accesul la tratament, îngrijire, servicii de asistență socială și psihologică pentru persoanele infectate cu HIV/SIDA și grupurile vulnerabile, precum și monitorizarea factorilor de risc care influențează evoluția infecției cu HIV (Hotărârea Guvernului nr. 1342/2004, Monitorul Oficial nr. 865/2004)
- „Strategia națională privind migrația” propune promovarea admiterii și a rezidenței legale a străinilor pe teritoriul României prin punerea în aplicare a unor dispoziții legale adecvate, aliniate la standardele UE. (Hotărârea Guvernului nr. 616/2004, Monitorul Oficial nr. 406/2004)
- „Strategia națională privind managementul integrat al frontierei de stat a României” (în perioada 2004-2006), propune adoptarea principiilor Comunității Europene de a asigura o creștere a

securității în România prin întărirea securității frontierelor și îmbunătățirea fluxului transfrontalier al persoanelor autorizate.

(Hotărârea Guvernului nr. 471/2004, Monitorul Oficial nr. 325/2004)

- „Strategia națională de îmbunătățire a situației romilor” pentru perioada 2001-2010, își propune întărirea obiectivelor politice și creșterea responsabilității autorităților locale și centrale în punerea în aplicare a acțiunilor menite să îmbunătățească condiția cetățenilor români de etnie romă. Strategia privește de asemenea promovarea elitelor intelectuale și economice rome pentru a funcționa ca facilitatori în politicile de modernizare și integrare, ca și pentru a elimina stereotipurile, prejudecățile și practicile discriminatorii.

(Hotărârea Guvernului nr. 430/2001, Monitorul Oficial nr. 252/2001)

2.2.2. Alte acțiuni naționale

- „Planul de acțiune pentru implementarea strategiei naționale antidrog”, pentru perioada 2005-2008, include colaborarea cu sistemul de protecție a copilului în vederea implementării acțiunilor de prevenire adresate familiei și comunității, prin instruirea părinților și prin campanii de informare și conștientizare publică. (Hotărârea Guvernului nr. 323/2005, Monitorul Oficial nr. 376/2005)
- „Planul național de acțiune pentru implementarea legislației în domeniul protecției drepturilor copilului” în perioada 2005-2008 asigură o înțelegere și o perspectivă asupra implementării comune pentru actorii implicați în punerea în aplicare a legislației privind protecția drepturilor copilului. (Hotărârea Guvernului nr. 1058/2005, Monitorul Oficial nr. 856/2005)
- „Planul național de acțiune pentru eliminarea exploatării prin muncă a copiilor”, pentru perioada 2004-2007, include acțiuni locale și centrale pentru identificarea situațiilor de exploatare a copiilor prin muncă, intervenția inter-instituțională în cazul copiilor și a familiilor, monitorizarea atentă la nivel local și central și măsuri de prevenire a exploatării prin muncă a copiilor. (Hotărârea Guvernului nr. 1769/2004, Monitorul Oficial nr. 1028/2004)
- „Planul național de acțiune pentru prevenirea și combaterea abuzului sexual asupra copilului și a exploatării sexuale a copiilor în scopuri comerciale”, 2004-2007, include obiective și acțiuni în concordanță cu angajamentele României în urma „Congresului mondial împotriva exploatării sexuale a copiilor în scopuri comerciale” de la Stockholm (1995) și Yokohama (2001) care se concentrează pe modificarea legislației, cooperarea națională și internațională în vederea reabilitării și integrării copiilor victime ale abuzului și exploatării, cât și pe acțiuni de prevenire și monitorizare. (Hotărârea Guvernului nr. 1504/2004, Monitorul Oficial nr. 878/2004)
- „Planul național de acțiune pentru prevenirea și combaterea traficului de copii”, 2004-2007, conține măsuri specifice pentru copiii victime ale traficului național și internațional, este coordonat de către Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului și include:
  - crearea unei baze de date la nivel național care să conțină informații complete asupra traficului național și internațional de copii;
  - dezvoltarea unei rețele naționale a centrelor de protecție și asistență de urgență;
  - dezvoltarea unor reglementări cadru pentru organizarea și funcționarea rețelei centrelor de urgență și a unui set de standarde minime obligatorii;

(Hotărârea Guvernului nr. 1295/2004, Monitorul Oficial nr. 802/2004)

- „Planul național de acțiune antisărăcie și de promovare a incluziunii sociale” conține obiective și acțiuni de sprijin pentru autoritățile locale în elaborarea și punerea în aplicare a programelor de incluziune socială. Este o strategie pe termen lung care prevede dezvoltarea unei culturi sociale menite să crească capacitatea de a identifica și rezolva problemele sociale prin eliminarea surselor de excludere socială și prin asigurarea accesului la servicii sociale. (Hotărârea Guvernului nr. 829/2002, Monitorul Oficial nr. 662/2002)

2.2.3. Legislație conexă

- Legea nr. 7/2007 privind susținerea familiei în vederea creșterii copilului (Monitorul Oficial nr. 33 din 17 ianuarie 2007).
- Hotărârea Guvernului nr. 5/2007 privind indexarea nivelului lunar al venitului minim garantat și al alocației pentru copiii nou-născuți, prevăzute de Legea nr.416/2001 privind venitul minim garantat
- Legea nr. 482/2006 privind acordarea de trusouri pentru nou-născuți.
- Legea nr. 193/2006 privind acordarea tichetelor cadou și a tichetelor de creșă.
- Hotărârea Guvernului nr. 31/2006, privind condițiile și procedura de licențiere și de inspecție a serviciilor de prevenire a separării copilului de familia sa, precum și a celor de protecție specială a copilului lipsit temporar sau definitiv de ocrotirea părinților săi.
- Hotărârea Guvernului nr. 1231/2005 privind aprobarea cuantumului sprijinului financiar ce se acordă elevilor în cadrul Programului național de protecție socială „Bani de liceu” în anul școlar 2005/2006.
- Hotărârea Guvernului nr. 882/2005 privind actualizarea limitei valorii zilnice pentru produsele lactate și de panificație acordate pentru elevii din clasele I-IV din învățământul de stat și pentru copiii preșcolari din grădinițele de stat.
- Ordinul Ministrului nr. 756/2005 privind coordonarea activităților de prevenire a abandonului copiilor în unitățile sanitare care au în structură secții de nou-născuți și/sau de pediatrie.
- Ordonanța de Urgență nr. 28/2005 pentru modificarea și completarea Legii nr. 269/2004 privind acordarea unui ajutor financiar în vederea stimulării achiziționării de calculatoare
- Ordinul Ministrului nr.123/2004 privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Subgrupului pentru coordonarea și evaluarea activității de prevenire și de combatere a traficului de copii.
- Ordinul nr. 80/2004 pentru aprobarea normelor metodologice privind întocmirea planului de servicii;
- Hotărârea Guvernului nr. 1443/2004 privind metodologia de repatriere a copiilor români neînsoțiți și asigurarea măsurilor de protecție specială în favoarea acestora.
- Hotărârea Guvernului nr.1442/2004 privind serviciile și activitățile ce pot fi desfășurate de către organismele private române în cadrul procedurii adopției interne.
- Hotărârea Guvernului nr.1439/2004 privind serviciile specializate destinate copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal (intrată în vigoare la 1 ianuarie 2005).
- Hotărârea Guvernului nr. 1438/2004 pentru aprobarea regulamentelor-cadru de organizare și funcționare a serviciilor de prevenire a separării copilului de familia sa, precum și a celor de protecție specială a copilului lipsit temporar sau definitiv de ocrotirea părinților săi.
- Hotărârea Guvernului nr. 1437/2004 privind organizarea și metodologia de funcționare a comisiei pentru protecția copilului.
- Hotărârea Guvernului nr. 1434/2004 privind atribuțiile și Regulamentul-cadru de organizare și funcționare ale Direcției generale de asistență socială și protecția copilului.

- Hotărârea Guvernului nr. 1436/2004 pentru defalcarea pe categorii de cheltuieli a taxei unice și fixe aferente serviciilor efectuate de Oficiul Român pentru Adopții în îndeplinirea procedurii de adopție internațională pe teritoriul României.
- Hotărârea Guvernului nr. 1435/2004 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a Legii nr. 273/2004 privind regimul juridic al adopției.
- Hotărârea Guvernului nr. 1432/2004 privind atribuțiile, organizarea și funcționarea Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Copilului (intrată în vigoare la 1 ianuarie 2005).
- Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului (Monitorul Oficial nr. 557 din 23 iunie 2004).
- Legea nr. 273/2004 privind regimul juridic al adopției (Monitorul Oficial nr. 557 din 23 iunie 2004).
- Legea nr. 274/2004 privind înființarea, organizarea și funcționarea Oficiului Român pentru Adopții. (Monitorul Oficial nr. 557 din 23 iunie 2004)
- Legea nr. 41/2004 pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 105/2003 privind alocația familială complementară și alocația de susținere pentru familia monoparentală.
- Legea nr.217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie.
- Hotărârea Guvernului nr. 1177/2003 pentru aprobarea quantumului indemnizației lunare de hrană convenită persoanelor infectate cu HIV sau bolnave de SIDA.
- Legea nr. 584/2002 privind măsurile de prevenire a răspândirii maladiei SIDA în România și de protecție a persoanelor infectate cu HIV.
- Ordinele comune nr. 725/2002, 12709/2002 privind criteriile pe baza cărora se stabilește gradul de handicap pentru copii și se aplică măsurile de protecție specială a acestora (Monitorul Oficial nr. 781 din 28 octombrie 2002).
- Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane.
- Legea nr. 114/1996 privind locuințele (Monitorul Oficial nr. 254 din 21 octombrie 1996).
- Hotărârea Guvernului nr. 591/1993 privind măsurile pentru aplicarea dispozițiilor Legii nr.61/1993 referitoare la gestionarea fondurilor, stabilirea și plata alocației de stat pentru copii.

2.3. Analiza politicilor

2.3.1. Locuințele

Legea locuinței din 1996 stabilește alocarea locuințelor sociale ca fiind responsabilitatea consiliilor locale. Aceasta stipulează faptul că au dreptul la închirierea unei locuințe sociale acele familii care, în ultimele 12 luni, au realizat un venit mediu net mai mic decât venitul care i-ar îndreptăți să beneficieze de asistență socială. Mai mult, consiliile locale ar trebui să acorde prioritate alocării locuințelor sociale anumitor grupuri de persoane, precum tinerii căsătoriți (până la 35 de ani), tinerii care părăsesc sistemul instituționalizat de îngrijire (la vârsta de 18 ani), persoanele cu gradul I sau II de handicap. Legea mai stabilește că pragul maximal al chiriei percepute nu va depăși 10% din venitul mediu al familiei raportat la ultimele 12 luni. Diferența până la valoarea de piață a chiriei va fi finanțată din bugetul local al administrației teritoriale în raza căreia este situată locuința socială. Cu toate acestea, fondul de locuințe sociale al consiliilor locale este practic inexistent, iar listele de așteptare sunt soluționate în ani de zile.

Pentru a răspunde cererii de locuințe, a fost înființată Agenția Națională pentru Locuințe, având obiectivul de a construi locuințe accesibile pentru tinerii cu vârste între 18 și 35 de ani. Agenția nu construiește locuințe sociale. Cu toate acestea, apartamentele pe care Agenția le închiriază sau ipotechează sunt accesibile tinerilor cu locuri de muncă bine plătite. Agenția Națională pentru Locuințe s-a angajat să construiască 7000 de apartamente pentru închiriat, destinate tinerilor, în următorii doi ani. Agenția estimează că pot fi construite aproximativ 3 500 de apartamente în fiecare an, iar alte 1 500 pot fi construite prin credit ipotecar. Din anul 2000, agenția a construit circa 1 500 de locuințe prin credit ipotecar și peste 16 000 de locuințe destinate tinerilor, în vederea închirierii. În anul 2007, agenția prevede o investiție de 210 milioane Euro pentru construirea a 9 500 de locuințe destinate tinerilor pentru închiriere (140 milioane Euro de la BCE și 70 milioane Euro de la statul român). În prezent, agenția are în jur de 100 000 de cereri de închiriere din partea tinerilor rămase nesoluționate.

2.3.2. Educația

Abandonul școlar timpuriu se raportează la nivelul de educație și statutul profesional al capului familiei, originea etnică, zona în care locuiește familia și nivelul de sărăcie al acesteia. În anumite situații, părinții au slujbe temporare pe piața neagră și tind să-și implice și copiii în aceste activități, ceea ce determină prezența redusă a acestora la școală.

Mulți copii frecventează numai învățământul obligatoriu și nu își măresc șansa de a pătrunde pe piața muncii prin frecventarea formelor de învățământ profesionale/ocupaționale sau post-liceale. Această situație se datorează parțial unor aspecte care țin de disponibilitate și capacitate financiară.

Educația preșcolară este un element cheie în procesul de incluziune socială și contribuie la reducerea ratei abandonului școlar, dar mai rămân multe aspecte legate de calitate, disponibilitate și capacitate financiară. Educația preșcolară formală trebuie să devină accesibilă pe scară largă și dezvoltată din punct de vedere educațional.

Asigurarea accesului la educație pentru copiii cu nevoi speciale este un aspect foarte important, deoarece educația este unul dintre elementele esențiale care permit incluziunea socială. În acest sens, au fost dezvoltate programe care să stimuleze înscrierea copiilor cu nevoi speciale în cadrul unor forme școlare speciale, dar se încurajează totodată și frecventarea sistemului educațional normal, atunci când este posibil (acesta reprezentând principalul motiv pentru care numărul copiilor înscriși la școli speciale a scăzut în ultimii ani).

Reforma sistemului educațional este afectată de două aspecte: pe de o parte lipsa finanțărilor și, pe de altă parte, diferențe semnificative în calitatea actului educațional și a ratei frecvenței școlare în mediul urban față de mediul rural. În prezent sunt întreprinse mai multe acțiuni pentru a asigura accesul egal și îmbunătățit la educație, care asigură:

- acces crescut la educație pentru grupurile dezavantajate, cu un accent special pe populația romă;
- acces îmbunătățit la educație în zona rurală,
- o gustare zilnică pentru toți copiii (corn și lapte) inclusiv pentru învățământul preșcolar, pentru a încuraja frecvența școlară, mai ales pentru copiii proveniți din familii cu venituri mici;
- burse pentru elevi (orfani, elevi cu probleme de sănătate, elevi proveniți din familii sărace, elevi din zone rurale care merg la școală în altă regiune decât domiciliul),
- rechizite școlare pentru elevii proveniți din familii cu venituri mici (mai puțin de 50% din salariul minim pe economie),

- sprijin financiar pentru elevii proveniți din familii sărace, prin acces crescut la burse sociale și la programul național „Bani pentru liceu”, care încurajează elevii care provin din familii dezavantajate să-și continue educația după absolvirea celor 8 clase, pe baza unei burse lunare în valoare de 180 RON (aproximativ 50 Euro),
- ore de recuperare pentru elevii analfabeți, care au întrerupt școala etc.

2.3.3. Sănătatea

Prioritățile guvernamentale privind copiii cu HIV/SIDA sunt direcționate către alocarea mai multor resurse pentru tratamentul și asistența socială a celor infectați, ca și pentru prevenire, prin educație și consiliere. Este necesar ca toți partenerii locali și naționali să colaboreze strâns pentru ca acești copii să poată înfrânge stigmatul și discriminarea asociate cu această boală și să poată avea acces la drepturi elementare, precum educația sau serviciile medicale. Conștientizarea factorilor de decizie locali cu privire la educația, integrarea socială și profesională a tinerilor cu HIV/SIDA este esențială.

2.3.4. Ocuparea forței de muncă

Conform informațiilor recente provenite de la Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului, mulți copii ai căror părinți muncesc în străinătate dezvoltă probleme de comportament care îi fac potențiale victime ale abuzului și delincvenței. Lipsa protecției/educației părintești are efecte negative care conduc la abandonul școlar și probleme sociale. Ultimele modificări legislative sunt menite să sprijine prevenirea neglijării acestor copii prin servicii de asistență pentru ei și familiile lor și prin monitorizarea mai atentă a fenomenului. Ca rezultat, persoanele cu copii în îngrijire, care aplică pentru un loc de muncă în străinătate, au obligația de a informa consiliul local cu privire la persoana nominalizată pentru îngrijirea copiilor pe durata absenței lor. Aceasta este o condiție pentru toate contractele de muncă obținute prin Oficiul pentru Migrația Forței de Muncă.

2.3.5. Serviciile sociale

Un studiu asupra situației copiilor abandonați din România, efectuat în anul 2005 de către Ministerul Sănătății și Unicef România, arată că multe dintre mamele care își abandonează copiii sunt foarte tinere, needucate și trăiesc la limita sărăciei. În ultimii ani au fost create noi structuri instituționale, atât la nivel central cât și la nivel local, inclusiv servicii pentru copii și familii în dificultate, ca și servicii de asistență pentru mamele care sunt în situația de a-și abandona copilul.

Se crede că sărăcia este cauza pentru care copiii sunt abandonați. Dar dat fiind faptul că nu numai sărăcia cauzează abandonul copiilor, sprijinul financiar al familiilor trebuie asociat cu metode suplimentare de prevenire a abandonului (servicii de asistență pentru copil și familie, deoarece unul dintre motivele pentru care mulți copii cu handicap au fost instituționalizați este lipsa serviciilor de specialitate în vecinătatea domiciliului). Pentru a fi eficientă, prevenirea abandonului trebuie asociată cu prevenirea abuzului și a neglijenței în familie (consiliere, asistență în vederea calificării, recalificării, găsirii unui loc de muncă, asistență în situații de criză etc).

Ratele mari ale mortalității infantile și abandonului copiilor în România au cauze similare: lipsa informării/educației mameilor (și a taților); acces limitat la servicii medicale și sociale; atitudini

discriminatorii; comunicare lacunară între părinți și cadrele medicale și asistenții sociali; și frecvența fenomenului de sărăcie extremă.

Până la sfârșitul anului 2006, ca rezultat al procesului de dezinstituționalizare, peste 170 de orfelinate de mare capacitate au fost închise, fiind dezvoltate servicii de cazare alternative, constând din 467 apartamente, 361 case de tip-familial, 132 instituții restructurate ca apartamente și 180 instituții de tip clasic (dintre care 68 au în continuare în îngrijire peste 100 de copii). În plus, s-au creat 578 servicii alternative pentru sprijinirea copiilor instituționalizați în vederea găsirii unor noi locuințe și prevenirea separării copiilor de familie. Aceste servicii sunt finanțate de către consiliile locale și județene și constau din următoarele:

- 99 de servicii/centre de zi pentru copii proveniți din familii aflate în dificultate,
- 90 de servicii/centre de zi pentru copii cu handicap,
- 60 de centre pentru mamă și copil,
- 59 de servicii/centre de consiliere pentru părinți/asistenți,
- 47 de servicii de asistență permanentă pentru educarea în continuare a tinerilor cu vârsta peste 18 ani,
- 38 de centre de plasament familial/reabilitare/reintegrare/pregătire,
- 31 de centre de consiliere/prevenire și tratament pentru copiii maltratați, abuzați sau neglijați,
- 23 de servicii de monitorizare, asistență și suport pentru femeile însărcinate care prezintă risc de a-și abandona copilul,
- 21 de centre/servicii pentru copiii străzii,
- 20 de centre de supraveghere a copiilor care au comis infracțiuni,
- 20 de servicii itinerante de consiliere și planing familial,
- 14 centre de supraveghere a copiilor străzii,
- 13 centre de consiliere pentru mame și copii abuzați/victime ale violenței în familie,
- 8 servicii de urgență pentru copiii cu deviații de comportament,
- 8 servicii de asistență pentru copii în vederea exercitării dreptului de liberă exprimare,
- 3 servicii de asistență pentru copii în vederea exercitării drepturilor lor,
- 3 centre de consiliere și prevenire a dependenței de droguri,
- 2 servicii mobile de terapie și asistență a copiilor cu handicap aflați în grija unor asistenți maternali,
- 2 servicii de urgență și asistență pentru mamele cu copii cu nevoi speciale,
- 2 centre de prevenire și supraveghere a copiilor/elevilor cu risc de delincvență,
- 2 servicii pentru dezvoltarea abilităților de viață,
- 13 alte servicii, nespecificate.

2.3.6. Ajutoarele sociale

Majoritatea ajutoarelor sociale din România sunt direcționate către familiile cu venituri mici. Valoarea ajutoarelor este ajustată periodic, în concordanță cu indicele prețului de consum, pentru a preveni devalorizarea acestora. Majoritatea ajutoarelor sociale se acordă în urma unor anchete sociale privind veniturile și se diferențiază pentru a răspunde nevoilor individuale ale familiilor, dar mai trebuie echilibrate cu alte metode suplimentare de asistență, care să faciliteze accesul la servicii medicale, locuri de muncă, educație parentală, informare cu privire la drepturile omului etc.

Atenția concentrată asupra unei abordări integrate, bine coordonate, cu o colaborare eficientă între autoritățile locale și centrale, instituțiile mass-media, instituțiile publice și private în domeniile sănătății, educației și justiției, va ajuta la eliminarea sărăciei în rândul generațiilor viitoare. Conștientizarea societății în general – cu privire la problemele copiilor și a tinerilor care trăiesc în anumite grade de sărăcie și asupra consecințelor diferitelor lor acțiuni - va ajuta la implicarea mai multor actori în combaterea și prevenirea excluderii sociale a acestora.

Doar recent a fost reflectată în legislație și structurile administrative integrarea politicilor de protecție a copilului cu cele referitoare la familie și de asistență socială. Serviciile/planurile de protecție individuale includ servicii atât pentru copil cât și pentru familie și menționează, de asemenea, tipul de asistență la care copiii și familiile lor au dreptul – de exemplu, alocația pentru nou-născut, alocația de stat pentru copii, alocația suplimentară pentru familie, alocația de susținere pentru familiile cu un singur părinte, alocația pentru plasamentul copilului pentru copiii aflați în sistemul de protecție specială etc – deoarece încă mai există copii care nu beneficiază de aceste tipuri de alocații din cauză că ei sau părinții lor nu știu că există.

Politicile de protecție socială pentru asigurarea unor venituri adecvate includ:

- Din 1 ianuarie 2007, venitul minim garantat este de 390 RON (118 Euro) pe lună. În condiții normale, venitul minim ar putea asigura traiul unei persoane la limita sărăciei. Din 1 ianuarie 2007, indemnizația pentru creșterea copilului (indemnizație lunară pentru o mai bună protecție post-natală și creșterea copilului până la vârsta de doi ani, sau trei ani pentru copiii cu handicap) este de 600 RON (aproximativ 180 Euro). În 2006 un număr de aproximativ 186 000 de mame au beneficiat lunar de indemnizația pentru creșterea copilului, dar numai femeile care au un venit mai mic decât salariul mediu consideră această indemnizație un „beneficiu”. Înainte de anul 2002, indemnizația pentru creșterea copilului reprezenta echivalentul a 85 % din cel mai recent salariu al mamei. Din anul 2002, indemnizația pentru creșterea copilului constă dintr-o alocație lunară fixă, ceva mai mare decât salariul mediu net, indiferent de venitul mamei. Indemnizația este un stimulent puternic pentru multe femei aflate la vârsta fertilității, casnice sau care au un venit mic, și favorizează creșterea copiilor în defavoarea unui loc de muncă. Femeile cu un venit peste medie sunt deseori în imposibilitatea de a întrerupe serviciul în scopul creșterii unui copil, de vreme ce aceste femei depind de venitul lor lunar, iar indemnizația pentru creșterea copilului nu este suficientă pentru, de exemplu, plata unui credit ipotecar. Rezultatul clar este că politica pro-natală² încurajează nașterea celor mai mulți copii în familii sărace și descurajează clasa medie (în general persoane cu studii superioare) să aibă copii înainte de obținerea unei siguranțe financiare.
- Din 1 ianuarie 2007, alocația pentru nou-născut este de 204 RON (aproximativ 60 Euro). În 2006, 184 477 mame au beneficiat de alocația pentru nou-născut. De la aceeași dată, alocația de stat lunară pentru copil este de 25 RON (aproximativ 7,50 Euro). Pentru primii doi ani (trei ani în cazul copiilor cu handicap) alocația lunară pentru creșterea copilului este de 200 RON (aproximativ

² Legea 7/2007 privind susținerea familiei în vederea creșterii copilului stipulează că indemnizațiile de maternitate sunt disponibile doar pentru primele trei nașteri. Începând cu cea de-a patra naștere, aceste alocații nu se mai acordă.

60 Euro). În 2006, un număr aproximativ de 4 270 759 alocații pentru copii au fost acordate în fiecare lună la 1,48 milioane de familii (ceea ce indică o medie de 2,89 copii per familie). Aceste două tipuri de alocații sunt universal valabile și nu sunt special orientate către cei aflați sub pragul sărăciei. După acești doi (sau trei) ani, valoarea alocației de stat pentru copil devine foarte mică și reprezintă, în consecință, un mijloc de asistență numai pentru familiile cu venituri foarte mici. Începând cu 30 august 2006, alocația pentru căldură este acordată în urma verificării veniturilor, adică pe baza venitului familiei. Reglementările stipulează că dacă venitul mediu net pe membru de familie este mai mic decât X Lei, familia va plăti factura pentru încălzirea centrală (districtuală) compensată cu Y %.

X (RON)	125	170	210	250	290	345	390	440	500
Y	90 %	80 %	70 %	60 %	50 %	40 %	30 %	20 %	10 %

Persoanele singure beneficiază de compensații mai mari cu 10 % decât familiile, în timp ce persoanele și familiile care beneficiază de ajutor social pe baza venitului minim garantat au facturile de încălzire compensate 100 %.

Dacă venitul mediu net lunar pe membru de familie este mai mic de X (RON), familiile care folosesc gazul natural drept combustibil pentru încălzire vor primi compensații de până la Z (RON), dar care nu depășesc valoarea facturii de gaze naturale.

X (RON)	125	170	210	250	290	345	390	440	500
Z (RON)	210	130	110	90	70	50	35	25	15

Famiile sau persoanele singure care beneficiază de ajutoare pe baza venitului minim garantat au dreptul la o alocație pentru încălzire (50 RON pe lună în timpul sezonului rece) dacă utilizează lemn, cărbune sau combustibili petrolieri pentru încălzire. În 2006, un număr aproximativ lunar de 1 472 218 familii au beneficiat de alocație pentru încălzire - aproximativ 35 % pentru încălzire centrală, 41 % pentru gaze naturale și 24 % pentru combustibili petrolieri lichizi sau solizi.

Deoarece această alocație este stabilită pe baza verificării veniturilor, ea este direcționată mai ales către familiile cu venituri mai mici, deși beneficiile sunt semnificativ mai mari pentru familiile din mediul urban, care utilizează rețelele de încălzire centrală, și mai puțin pentru familiile din mediul rural care folosesc, în general, lemn, cărbune sau combustibili petrolieri pentru încălzire.

- Din 1 ianuarie 2007, venitul minim garantat – un prag minimal pentru venituri stabilit de către guvern și care se bazează pe numărul membrilor unei familii - este un venit lunar de:

96 RON (aproximativ 29 Euro)	pentru o familie de o persoană
173 RON (aproximativ 52 Euro)	pentru o familie de două persoane
241 RON (aproximativ 72 Euro)	pentru o familie de trei persoane
300 RON (aproximativ 90 Euro)	pentru o familie de patru persoane
356 RON (aproximativ 107 Euro)	pentru o familie de cinci persoane
24 RON (aproximativ 7 Euro)	pentru fiecare persoană suplimentară

Cuantumul alocației primite este egal cu diferența dintre venitul minim garantat și venitul net al familiei. De exemplu, o familie de trei persoane cu un venit de 150 RON va beneficia de un ajutor social în valoare de 241 – 150 = 91 RON pe lună.

Venitul minim garantat este verificat și se bazează pe venituri, bunurile gospodăriei, terenul în proprietate și este condiționat de implicarea beneficiarului în munca în folosul comunității (pentru a descuraja inactivitatea). Este, în consecință, un tip de ajutor social cu destinație largă, pentru cei care sunt amenințați de sărăcie sau excludere socială. Aproximativ 380 000 de familii, sau 5 % din populație, au beneficiat de acest tip de ajutor social în anul 2005. Rămân însă niște probleme nerezolvate privind echitatea acestui tip de ajutor social. Anumite familii care au dreptul să beneficieze de ajutor social sunt victimele ambiguităților punerii în aplicare, ale birocrăției, capacității administrative reduse sau lipsei resurselor financiare și a informației, în special în zonele rurale. Pe de altă parte, unele dintre familiile care beneficiază de acest tip de ajutor social neglijează să raporteze posibile schimbări de circumstanțe, mai ales în ceea ce privește veniturile ocazionale, nedeclarate. Venitul minim garantat oferă o minimă siguranță familiilor care sunt cu adevărat dependente de acest ajutor social, deoarece o familie beneficiară tipică va trăi în continuare în condiții de sărăcie extremă.

Din 1 ianuarie 2007, alocația suplimentară pentru familii – o sumă acordată dacă venitul mediu net lunar per membru de familie este mai mic decât 176 RON (aproximativ 50 Euro) — se acordă lunar, după cum urmează:

36 RON (10,80 Euro)	pentru o familie cu un copil
42 RON (12,61 Euro)	pentru o familie cu doi copii
47 RON (14,11 Euro)	pentru o familie cu trei copii
52 RON (16,62 Euro)	pentru o familie cu patru sau mai mulți copii

În anul 2006, mai mult de 650 000 de familii au beneficiat de ajutor social suplimentar. De la aceeași dată, alocația de sprijin pentru familiile monoparentale (o sumă acordată dacă venitul mediu net lunar per membru de familie este mai mic decât 176 RON, aproximativ 50 Euro) — se acordă lunar, după cum urmează:

52 RON (16,62 Euro)	pentru o familie cu un copil
62 RON (18,62 Euro)	pentru o familie cu doi copii
70 RON (21,02 Euro)	pentru o familie cu trei copii
79 RON (23,72 Euro)	pentru o familie cu patru sau mai mulți copii

În anul 2006, aproximativ 250 000 de familii monoparentale au beneficiat de acest tip de ajutor.

Aceste două tipuri de ajutoare acordate familiilor se acordă pe baza verificării veniturilor și au o largă destinație. Deoarece aceste ajutoare vizează familiile cu venituri mici, valoarea lor, deși mică, este semnificativă. Cu toate acestea, alocațiile reprezintă un ajutor suplimentar mic pentru familiile cu mai mult de un copil.

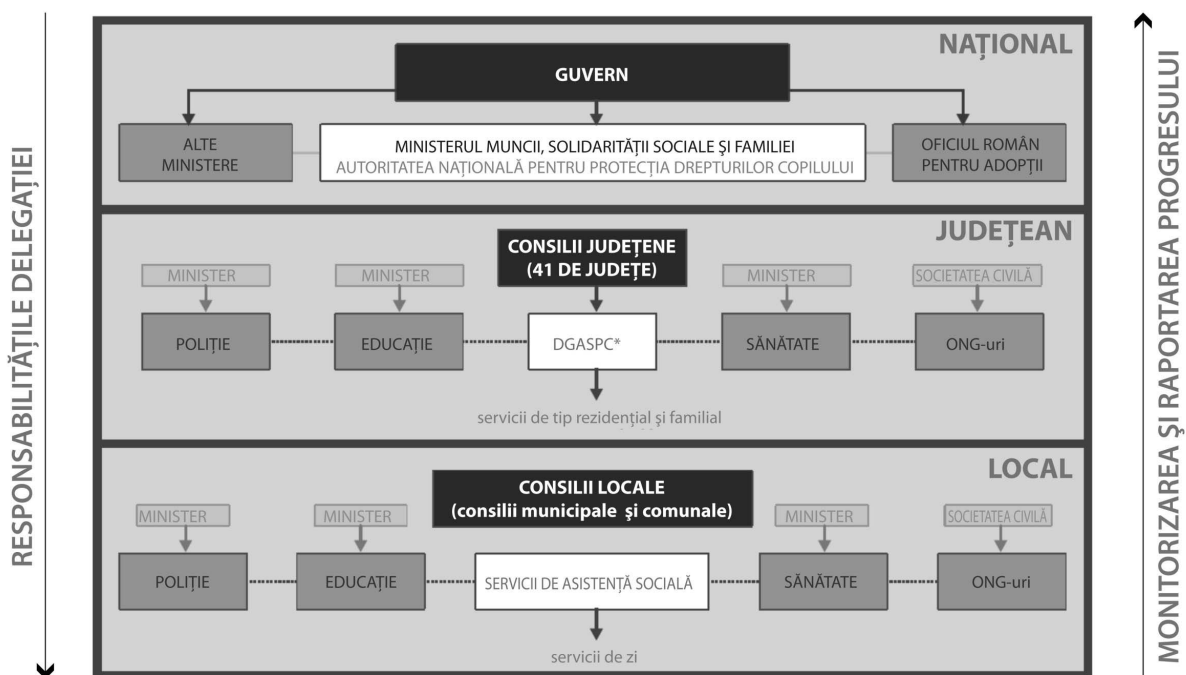
2.4. Recomandări

Recomandările cu privire la domeniile în care trebuie să se concentreze eforturile pentru consolidarea procesului de punere în aplicare a acestor politici includ:

- Inițierea unor programe de monitorizare a respectării drepturilor copilului și denunțarea oricărei încălcări a acestora.
- Asigurarea unei abordări integrate – luând în considerare toate aspectele conexe care influențează dezvoltarea copilului, inclusiv sănătatea, educația, protecția socială și politicile de muncă – pentru rezolvarea aspectelor legate de sărăcie și excludere socială. Dezvoltarea capacității instituționale și a competenței profesionale a personalului sunt esențiale (pentru sănătate, educație, servicii sociale etc) pentru a putea asigura o abordare integrată a problemelor celor mai dezavantajate persoane, inclusiv educarea părinților cu privire la aspecte legate de sănătate, educație și protecția copilului și a familiei.
- Dezvoltarea unor politici pentru crearea unor servicii alternative de asistență socială, educație, sănătate/comunitate, în special la nivelul comunității cu implicarea crescută a liderilor locali în aspecte care privesc sănătatea publică, planificarea familială, identificarea situațiilor de risc, menținerea copilului în mediul familial etc. Este nevoie de o mai mare concentrare asupra prevenirii decât asupra tratării acestor probleme, prin stabilirea unui mediu protector mai eficient în defavoarea unui recuperatoriu care nu reușește întotdeauna să vindece traumele.
- Acordarea unei și mai mari atenții prevenirii separării copilului de familie prin sprijinirea familiilor și a tinerelor mame în special (abandonul).
- Asigurarea resurselor (bazate pe nevoi) suficiente familiilor în vederea unei îngrijiri corespunzătoare a copiilor, inclusiv sprijin material și financiar (acces la hrană, îmbrăcăminte, locuință, educație, servicii medicale, recreere).
- Atenție pentru nevoia de reconciliere a viații de familie cu cea profesională, prin asigurarea accesului la servicii și măsuri de sprijin care furnizează asistență în îngrijirea copilului conform ultimelor politici de pe piața muncii. De exemplu, există o cerere mare pentru creșe cu costuri permissive, dar în prezent numărul acestora este limitat, chiar și în sectorul privat.
- Crearea unui mediu securizat pentru copii prin dezvoltarea unor mecanisme de protecție împotriva violenței, abuzurilor, neglijării și exploatării.
- Instruirea și perfecționarea la locul de muncă a personalului care lucrează cu copii pentru asigurarea unei analize mai eficiente a nevoilor, cu obiective clare și planuri individuale de îngrijire monitorizate și evaluate regulat prin asigurarea participării copiilor.
- Asigurarea sprijinului adecvat și continuu al copiilor și tinerilor care părăsesc instituțiile de asistență.
- Dezvoltarea sistemului rezidențial de îngrijire pe baza unor standarde și utilizând organisme obiective pentru monitorizarea și evaluarea acestor standarde.
- Asigurarea participării copilului și a familiilor în procesul decizional și a unor oferte alternative bazate pe informații actualizate.

3. Monitorizarea punerii în aplicare și a impactului politicilor

Procesul de monitorizare a politicilor din România a fost înființat și este operațional. Structurile instituționale necesare gravitează în jurul Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Copilului, care delegă responsabilitățile de monitorizare instituțiilor de la nivel local și județean. Direcțiile Județene de Asistență Socială și Protecția Drepturilor Copilului se subordonează direct Consiliilor Județene și sunt responsabile să furnizeze servicii, dar și să autorizeze și să evalueze serviciile furnizate de alte organizații (adică, în anumite circumstanțe acestea sunt responsabile atât cu furnizarea de servicii cât și cu evaluarea serviciilor). Diagrama de mai jos indică relațiile dintre autoritățile guvernamentale centrale și locale în termeni de punere în aplicare a politicilor și monitorizare a mecanismelor unor probleme privind sărăcia în cazul copiilor și includerea socială a acestora.

Sursa: Protecția copilului în România – descrierea procesului de reformă; Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului.

Notă: * DGASPC: Direcțiile Județene de Asistență Socială și Protecția Drepturilor Copilului. Ministerul Muncii, Solidarității Sociale și Familiei și-a schimbat de curând denumirea în Ministerul Muncii, Familiei și Egalității de Șanse. Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului coordonează și monitorizează implementarea „Strategiei naționale pentru promovarea și protecția drepturilor copilului” (2007-2013). Comisiile județene pentru protecția copilului sunt, de asemenea, subordonate Consiliilor Județene și au dreptul să intervină în anumite situații (de exemplu, privarea copilului de drepturi sau rele tratamente aplicate copilului) pentru a decide dacă un copil trebuie îndepărtat de părinții săi.

Deși s-au stabilit legături la nivel național (legături interministeriale), legăturile la nivel local (adică între poliția locală, școli, centre de asistență medicală și ONG-uri) trebuie îmbunătățite prin clarificarea rolurilor și a procedurilor de retrimiteră pentru prevenirea întârzierilor în asumarea responsabilităților. Această situație se datorează în parte tot nevoii de resurse umane și materiale. Există, de asemenea, pericolul ca plasarea unei presiuni prea mari asupra autorităților locale în ceea ce privește satisfacerea cererii de servicii (atât ca număr de beneficiari cât și ca diversitate a serviciilor) să conducă la diminuarea până la limită a resurselor și să afecteze calitatea serviciilor furnizate.

Serviciile furnizate de către anumite ONG-uri au început să fluctueze, în funcție de programele de finanțare disponibile, deoarece cel mai adesea donatorii (internaționali) sunt cei care dictează activitatea ONG-urilor într-un mod inadecvat, și nu adevăratele nevoi ale comunităților locale – de exemplu această situație poate duce la abandonul unui serviciu de succes de către un ONG care nu mai are sprijin financiar, în favoarea unui serviciu temporar popular, pentru care însă există surse de finanțare din abundență.

La 1 iulie 2006 s-a creat Direcția pentru Monitorizarea Drepturilor Copilului, în cadrul Agenției Naționale pentru Protecția Drepturilor Copilului. Principalele sale obiective sunt următoarele:

- monitorizarea punerii în aplicare a drepturilor copilului, astfel cum sunt stipulate în Convenția Națiunilor Unite asupra Drepturilor Copilului, în vederea furnizării de informații privind progresul în acest domeniu;
- păstrarea unui sistem național de monitorizare a situației copiilor pentru planificarea, implementarea și evaluarea intervențiilor necesare pentru asigurarea bunăstării copiilor.

Înființarea acestei unități de monitorizare a drepturilor copilului este un mare pas înainte și, de asemenea, a fost pus în aplicare un sistem de monitorizare trimestrial, care conține o serie de indicatori de rutină destinați monitorizării modului în care se respectă/nu se respectă drepturile copilului. Rapoartele de monitorizare vor conține informații privind copiii expuși riscului, serviciile disponibile, accesul la serviciile existente, nivelul de pregătire profesională a personalului etc și ar trebui să fie utile atât instituțiilor publice cât și ONG-urilor. Primul raport este așteptat la mijlocul anului 2007. Cu toate acestea, colectarea mai eficientă a informațiilor, stabilirea unor obiective precise și a unor termene pentru implementarea proiectelor, ca și monitorizarea exactă a nivelului de îndeplinire a obiectivelor sunt tot atâtea măsuri importante în vederea obținerii unor rezultate pozitive.

Serviciul local de monitorizare a protecției copilului are atribuții care includ:

- centralizarea și rezumarea informațiilor specifice care rezultă din activitatea curentă a departamentelor pentru protecția copilului din cadrul Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului;
- colectarea, coroborarea și monitorizarea informațiilor privind copiii cu handicap, copiii aflați în centre pentru copii cu nevoi speciale, copiii aflați în centre de plasament sau centre de zi, copiii aflați în unități locale private acreditate, copiii aflați în dificultate ai căror părinți locuiesc în zonă, copiii care beneficiază de servicii furnizate de către departamentul pentru protecția copilului;
- colectarea informațiilor privind copiii care beneficiază de servicii furnizate de către departamentul local pentru protecția copilului și introducerea acestora în sistemul informatic de gestionare și urmărire a informațiilor legate de asistența socială oferită copiilor din România (CMTIS);
- recepționarea și redirectionarea solicitărilor de servicii primite prin sistemul special de telefonie către serviciile specializate din cadrul departamentului local pentru protecția copilului.

Unitățile locale de monitorizare a protecției copilului emit rapoarte regulate, inclusiv:

- fișă de monitorizare privind activitatea departamentelor pentru protecția copilului (din cadrul Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului) — depusă la Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului;

- raport lunar privind situația actualizată a copiilor plasați în sistemul de asistență maternală care beneficiază de alocația pentru plasament – depuse la Direcția pentru Muncă, Solidaritate Socială și Familie;
- raport lunar asupra situației copiilor abandonați de către părinți în incinta unor unități medicale, depus la Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului;
- raport lunar asupra situației copiilor aflați în sistemul de protecția specială, dispăruți sau fugari din cadrul unor furnizori de servicii— depus la Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului;
- raport lunar prezentând soluțiile pentru cazurile raportate telefonic prin linia de urgență și direcționate către departamentele de protecție a copilului;
- rapoarte trimestriale privind copiii fără îngrijire părintească deoarece părinții lucrează în străinătate — depuse la Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului;
- rapoarte trimestriale privind situațiile de violență în familie – depuse la Direcția pentru Muncă, Solidaritate Socială și Familie;
- rapoarte trimestriale privind situația minorilor aflați în unități de asistență socială și care nu dețin acte de identitate, minori sau persoane de peste 18 ani care nu sunt înregistrate în evidențele serviciilor competente — depuse la serviciul local de evidență a populației;
- rapoarte trimestriale privind starea serviciilor și a personalului din cadrul Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului — depuse la Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului;
- rapoarte trimestriale privind monitorizarea reevaluării tuturor copiilor aflați în sistemul de protecție socială și a ONG-urilor care furnizează servicii de asistență socială pentru copii— depuse la Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului;
- Raport anual privind principalii indicatori în domeniul asistenței sociale;
- informații statistice specifice privind activitatea curentă a departamentelor pentru protecția copilului din cadrul Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului;
- sinteze, analize și studii privind diferite aspecte legate de protecția drepturilor copilului.

Referințe

Proiectul Strategiei naționale privind protecția și promovarea drepturilor copiilor 2007-2013

http://www.copii.ro/files/strategy_EN_20075245313234.pdf

Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului, *Bunăstarea copilului în România — istoria unui proces de reformă*, Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului, București, 2006.

http://www.copii.ro/Files/NAPCR_brochure_200744184931.pdf

Centrul de Cercetări Innocenti al UNICEF, *Situația tinerilor și a copiilor la nivel regional în România*, Centrul de Cercetări Innocenti al UNICEF, proiectul MONEE, Raportul analitic de țară, București, noiembrie 2004.

http://www.unicef-icdc.org/research/ESP/countryreport2004/Romania_subnational.pdf

Fundația Europeană pentru Îmbunătățirea Condițiilor de Trai și de Muncă – Calitatea vieții în România și Bulgaria, primul studiu european privind calitatea vieții. Luxemburg: Oficiul pentru Publicații Oficiale ale Comunităților Europene, 2006 ISBN 92-897-0959-6

<http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2006/67/en/1/ef0667en.pdf>

Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, *Dezvoltarea resurselor umane la nivel național 2007*, Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare.

<http://www.undp.ro/publications/nhd.php>

Institutul Român de Științe ale Educației, Ministerul Educației Naționale, *Impactul măsurilor de reformă la nivelul unității școlare*, Institutul Român de Științe ale Educației, Ministerul Educației Naționale, București, decembrie 2001.

http://arhiva.ise.ro/resurse/ise_01_trans_impref.pdf

Institutul Român de Științe ale Educației, Ministerul Educației Naționale, *Educația pentru toți*, Institutul Român de Științe ale Educației, Ministerul Educației Naționale, București, 1999.

<http://www.unesco.org/education/wef/countryreports/romania/contents.html>

Ministerul Educației și Cercetării, *Raport asupra stării educației, 2005*, Ministerul Educației și Cercetării, București.

<http://www.edu.ro/index.php/articles/3590>

Agenția Națională Antidrog, *Raport de evaluare asupra implementării strategiei naționale antidrog 2005*, Agenția Națională Antidrog, București.

<http://www.ana.gov.ro/rom/Raport%20evaluare%202006%20-%20ANA.pdf>

Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, *Raport de evaluare pe termen mediu al strategiei naționale HIV/SIDA 2004-2007*, Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, martie 2006.

<http://www.undp.ro/aids/pdf/evaluarestrategieHIVSIDA.pdf>

Națiunile Unite, *Concluziile Comitetului pentru Drepturile Copilului, România, Națiunile Unite Doc, CRC/C/15/Add.199*, Națiunile Unite, 2003.

<http://www1.umn.edu/humanrts/crc/romania2003.html>

Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională, *Parteneriatul româno-american pentru protecția copilului – raport trimestrial*, Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională.

<http://www.worldlearning.org/wlid/cssc/childnet/quarterly.html>

Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională, *Parteneriatul româno-american pentru reforma sistemului de asistență pentru copii „Programul ChildNet”*, Raport depus la Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului, ianuarie 2006, Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională.
http://www.worldlearning.org/wlid/cssc/childnet/docs/annex_rpt_napcr_jan06.pdf

Catalin, Z., *Sărăcie și riscuri în dezvoltarea copilului în România*, Academia Română, Institutul de Cercetare pentru Calitatea Vieții, București, 2005.
http://www.iccv.ro/romana/articole/Saracia_copilului_oct_2006.zip

Adrese web

Eurostat.

Centrul de Cercetări Innocenti al UNICEF

Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului.

Campania de promovare a drepturilor copilului

Ministerul Muncii, Familiei și Egalității de Șanse

Salvați Copiii, România

Ministerul Educației și Cercetării,

Institutul Național de Statistică

Ministerul Justiției — Administrația Națională a Penitenciarelor

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>

<http://www.unicef-icdc.org/research/>

<http://www.copii.ro/>

<http://www.drepturilecopiilor.ro/>

<http://www.copii.ro/>

<http://www.copii.ro/>

<http://www.copii.ro/>

<http://www.copii.ro/>

<http://www.anp-just.ro/>